ЁШ ЛЕНИНЧИ

Ўзбекистон комсомол-ёшлари рўзномаси

1991 йил 1 октябрь Сешанба

№ 152 (14.827). Баҳоси 10 тийин.

• АССАЛОМУ АЛАЙКУМ, АЗИЗ МУШТАРИЙ! السلام عليكم، عزيز موشتري ! •

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ НАВБАТДАН ТАШҚАРИ СЕССИЯСИ ТЎҒРИСИДА

АХБОРОТ

30 сентябрь куни Тошкентда Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг навбатдан ташқари еттинчи сессияси бўлиб ўтди. Мажлисни Олий Кенгаш Раиси Ш. М. Йўлдошев очди.

Депутатлар вафот этган республика халқ депутати О. Маҳмудов хотирасини бир дақиқа сукут сақлаб ҳурмат билан эсга олдилар.

Шундан сўнг сессиянинг ишчи органлари сайланди. Депутатлар кун тартибини тасдиқладилар. Кун тартибига қуйидаги масалалар киритилган:

— СССР Олий Кенгаши палаталари таркибига Ўзбекистон Республикасидан вакил қилиб юбориладиган СССР халқ депутатлари ва Ўзбекистон Республикаси халқ депутатлари номзодлари ҳақида;

— «Ўзбекистон Республикаси Президенти сайлови тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси қонуни лойиҳаси тўғрисида;

— «Ўзбекистон Республикаси давлат мустақиллиги асослари тўғрисида»ги «Ўзбекистон Республикаси Қонунига конституциявий қонун мақомини бериш ҳақида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни лойиҳаси тўғрисида;

— Ўзбекистон Республикаси Президенти Фармонларини тасдиқлаш ҳақида;

— Ўзбекистон Республикаси Давлат банки бошқарувининг раиси тўғрисида;

— Литва Республикаси, Латвия Республикаси ва Эстония Республикаси мустақиллигини тан олиш ҳамда Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг ана шу республикалар Олий Кенгашларига мурожаатномалари ҳақида;

— «Ўзбекистон ССР Конституцияси (Асосий Қонуни)га ўзгартишлар киритиш ҳақида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни лойиҳаси тўғрисида;

— Ўзбекистон Компартияси фавқулодда XXIII съездининг Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашига мурожаатномаси ҳақида;

— СССР халқ депутатлари V съезди қабул қилган инсон ҳуқуқлари ва эркинликлари декларацияси тўғрисида.

Биринчи масала юзасидан қизғин мунозара бошланиб кетди. Депутатларнинг СССР Олий Кенгаши палаталари таркибига номзодлар юзасидан барча таклифларини ҳисобга оладиган келиштириш комиссиясини тузиш ҳақида таклиф киритилди.

Қонунчилик, қонунийлик ва ҳуқуқ-тартибот масалалари қўмитасининг раиси Э. Х. Халилов «Ўзбекистон Республикаси Президенти сайлови тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни лойиҳаси ҳақида маъруза қилди.

Маъруза юзасидан музокараларда халқ депутатларидан С. Мадаминов (Муҳаммад Солиҳ), Э. Т. Шайхов, К. А. Маҳмудов, П. Ҳабибуллаев, А. Асқаров, А. Умирзоқов, Н. Қ. Холбўтаев, Т. Р. Мирзаев, Ю. Э. Бурхонов сўзга чиқдилар.

Қонун лойиҳасини умумхалқ муҳокамаси учун матбуотда эълон қилиш, шундан кейин пухта ишлаб чиқиш ҳамда сайловчиларнинг фикрларини ҳисобга олиб Республика Олий Кенгаши муҳокамасига киритишга қарор қилинди.

Келиштириш комиссияси номидан депутат П. Қодиров сўзга чиқди. У депутатларни СССР Олий Кенгаши палаталари таркибига номзодлар юзасидан таклифлар тайёрлашга доир иш натижаларидан хабардор қилди.

Олий Кенгаш СССР Олий Кенгаши республикалар кенгаши таркибига Ўзбекистон Республикасидан сайланган СССР халқ депутатлари ва Ўзбекистон Республикаси халқ депутатлари номзодларини тасдиқлади ҳамда СССР Олий Кенгаши Иттифоқ Совети таркибига номзодларни тавсия этди.

Олий Кенгаш «Ўзбекистон Республикаси давлат мустақиллиги асослари тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонунига конституциявий мақом бериш ҳақида қонун қабул қилди.

Сессияда Ф. М. Муллажонов Ўзбекистон Республикаси Давлат банки бошқаруви раиси этиб тасдиқланди.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Литва, Латвия ва Эстония Республикалари мустақиллигини тан олди. Ушбу республикалар Олий Кенгашларига мурожаатнома қабул қилинди.

Олий Кенгаш «Ўзбекистон Республикаси Конституцияси (Асосий Қонуни)га ўзгартишлар киритиш ҳақида» қонун қабул қилди.

Депутатлар Ўзбекистон Компартияси фавқулодда XXIII съездининг республика Олий Кенгашига мурожаатномаси юзасидан қарор қабул қилдилар.

Олий Кенгаш Ўзбекистон Республикаси Президенти Фармонларини тасдиқлади.

Олий Кенгаш СССР халқ депутатлари V съезди қабул қилган инсон ҳуқуқлари ва эркинликлари декларациясини ратификация қилди.

Сессияда Ўзбекистон Республикаси Олий суди раиси У. К. Мингбоевнинг Олий судда Ш. Рўзимуродовнинг кассацион шикоятини кўриб чиқиш натижалари ҳақидаги ахбороти тингланди.

Ўзбекистон Республикаси Конституциявий комиссияси мутахассислар гуруҳи раиси М. С. Салоҳиддинов республика Давлат рамзларини тайёрлашга доир ахборот билан чиқди. Олий Кенгаш Ўзбекистон Республикаси янги Давлат байроғини қабул қилди.

Сессия хорижда истиқомат қилаётган ватандошларимиз ҳақидаги, уларнинг республикамиз ҳаётида тўлароқ иштирок этиши учун шароит яратиш ҳақидаги масалани кўриб чиқди. Халқ таълими, фан ва маданият қўмитасига навбатдаги сессияга тегишли ҳужжат тайёрлаш топширилди.

Сессияда Ўзбекистон Республикаси Президенти И. А. Каримов нутқ сўзлади.

Шу билан республика Олий Кенгашининг навбатдан ташқари VII сессияси ўз ишини тамомлади.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ҲУЗУРИДАГИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ ҚАРОРИ

ЖАМОА, ДАВЛАТ ХЎЖАЛИКЛАРИ ВА БОШҚА ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИК КОРХОНАЛАРИНИ БЮДЖЕТГА ФОЙДАДАН ОЛИНАДИГАН СОЛИҚ ҲАМДА МЕҲНАТГА ҲАҚ ТЎЛАШ ЖАМҒАРМАСИДАН 11 ФОИЗЛИ АЖРАТМА ТЎЛАШДАН ХОЛИ ЭТИШ ТЎҒРИСИДА

Нарх ислоҳ қилинганлиги муносабати билан қўшимча ҳаражатларни қоплаш мақсадида вазирлар маҳкамаси **қарор қилади:**

жамоа хўжаликлари (жумладан балиқчилик), давлат хўжаликлари ва бошқа қишлоқ хўжалик корхоналари 1991 йилда бюджетга фойдадан олинадиган солиқ ва 1991 йилнинг 1 октябридан меҳнатга ҳақ тўлаш жамғармасидан 11 фоизли ажратма тўлашдан ҳоли этилсин.

Вазирлар Маҳкамасининг Раиси **И. КАРИМОВ.**

Тошкент шаҳри,
1991 йил, 29 сентябрь.

ОНА ЮРТ ТУПРОҒИНИ КЎЗИГА СУРТИБ...

Ўзбеклар (туркистонликлар)нинг Биринчи халқаро Тошкент учрашуви қатнашчилари жумҳурият билан танишишни давом эттириб, қадимий Бухоро ва Самарқанд шаҳарларига бордилар. Улар тарихий ёдгорликларни зўр қизиқиш билан томоша қилдилар, меҳнаткашлар билан учрашиб, улар билан суҳбатлашдилар.

Меҳмонлар Тошкентга қайтиб келганларидан сўнг улар чет мамлакатлар билан дўстлик ва маданий алоқа Ўзбекистон жамиятига таклиф этилдилар. Шу жамият раиси С. У. Султонова меҳмонларни аждодлари юртига келгани билан табриклади.

Меҳмонлар Еттитерак маҳалласида бўлдилар.

Учрашув қатнашчилари шарафига Тошкент шаҳар кенгаши номидан зиёфат берилди.

(ЎзТАГ).

КОМСОМОЛНИНГ СЎНГГИ КУЗИ

МОСКВАДА 27—28 сентябрь кунлари бўлиб ўтган комсомолнинг XXII съезди БЛКЁИнинг 73 йиллик тарихида сўнгги анжуман бўлди. Съезд муҳокамасига битта — «БЛКЁИ тақдири тўғрисида»ги масала киритилди.

1918 йилда тузилган ва ўн йилликлар мобайнида мамлакатимизда ёшлар ҳаракатига яккаҳокимлик қилиб келган, Совет Иттифоқи коммунистик фирқасининг «заҳираси» ва «ёрдамчиси» бўлган БЛКЁИ 1980 йилларнинг ўрталарида мафкуралаштирилган, тўралашиб кетган, ёшлар манфаатларини ҳимоя қилишдан тўхтаган ташкилотга айланиб қолгани маълум.

1990 йилнинг апрелида БЛКЁИ съездида комсомолни тубдан ислоҳ қилиш бошланган эди. У яхлит ташкилотдан жумҳуриятларнинг мустақил ёшлар уюшмалари федерациясига айлантирилди, СССРда бозорга ўтиш шароитида ёшларни ҳимоя қилиш комсомолнинг асосий ижтимоий вазифасига айланди. БЛКЁИ ёшларнинг ижтимоий хизмат идораларини ташкил этиш учун юз миллион сўм пул ажратди. Шунга қарамай, комсомол аъзолари сони қисқараверди ва ҳозир унинг сафларида 19 миллиондан сал кўпроқ аъзо бор эди.

Кўпгина жумҳурият ва вилоят комсомол қўмиталари август воқеаларидан кейин комсомол ислоҳ қилинишини давом эттириш мумкин эмас, деб ҳисобладилар ва мамлакатда бугун рўй бераётган туб ўзгартишларга жавоб берадиган қарор қабул қилишни талаб эта бошладилар. Шу боисдан ҳам БЛКЁИ фавқулодда съездини чақириш зарур бўлиб қолди.

Съездда БЛКЁИ Марказий Қўмитасининг биринчи котиби Владимир Зюкин «БЛКЁИ тақдири тўғрисида» доклад қилди. Шундан сўнг БЛКЁИнинг мулки тўғрисида мунозара авжига чиқди.

Аммо мустақил жумҳуриятларнинг айниқса, Ўзбекистон ва Озарбайжон жумҳуриятлари комсомол Марказқўмларининг биринчи котиблари Азиз Носиров ва Соҳиб Алекперовларнинг ташаббускорликлари, қатъиятликлари туфайли муаммоли масалалар атрофлича, ошкора ҳал этилди. Россия комсомоли раҳбарлари ҳам вазиятга оқилона баҳо бердилар.

Шундай қилиб Бутуниттифоқ Ленинчи коммунистик Ёшлар уюшмаси ўз фаолиятини тўхтатди. Комсомолнинг Ёшлар коммунистик уюшмалари федерацияси сифатидаги сиёсий вазифаси тугаганлиги, БЛКЁИнинг сайлаб қўйиладиган марказий органлари фаолияти тўхтатилиши тўғрисида қарор қабул қилинди. Унинг ўрнига мустақил жумҳуриятлар ёшлар ташкилотларини мувофиқлаштирувчи кенгаш ва унинг ижроия қўмитаси тузилди.

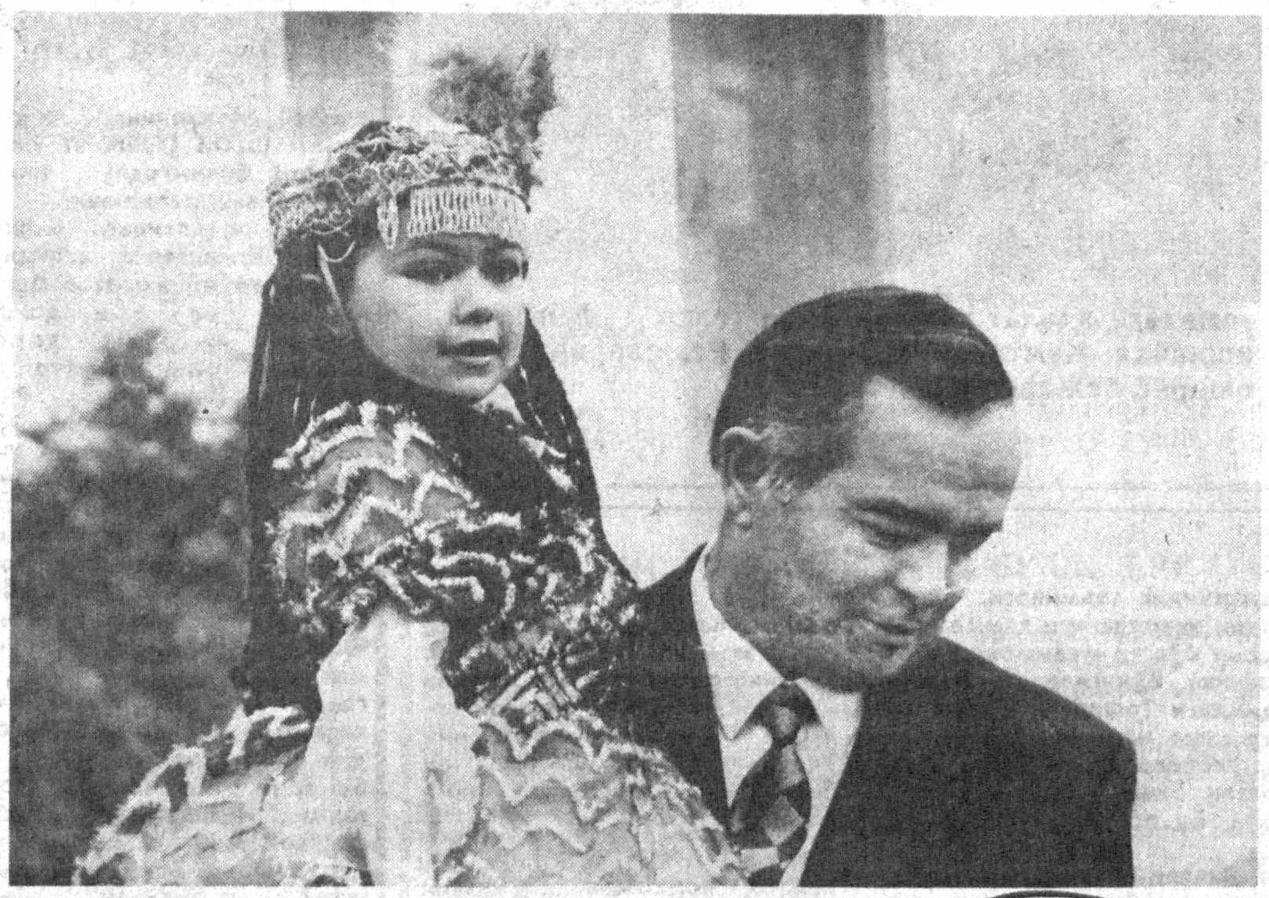

НАВОИЙ РУҲИ КЕЗМОҚДА ЎЗБЕКИСТОННИ

(ЎЗБЕКИСТОН МИЛЛИЙ БОҒИДАН РЕПОРТАЖ)

Улуғ бобокалонимиз Низомиддин Мир Алишер Навоийнинг Ўзбекистон жумҳурияти бўйлаб ўтаётган юбилей тантаналари 28 сентябрь куни Тошкентда янги барпо этилган Ўзбекистон миллий боғига кўчди.

Электр чироқлари чароғон қилиб турадиган йўлкалар сизни серфайз боғ қўйнига чорлайди. Етти гектардан ортиқ майдонни эгаллаб турган хушманзара бу оромгоҳни ўзига хос меъморий даста деса бўлади. Анҳор устига қурилган тўрт кўприк билан туташган йўлкалар сизни анвойи гуллар, яшил бутачалар ўстирилган хиёбон оралиғидаги мармар зиналар орқали юксакка — ҳазрат Навоий ҳузурига олиб чиқади.

Баланддаги мармар устунлар тепасида қурилган минора остида ҳазрат Навоийнинг улкан сиймоси қад кўтарган. Устоз тириклик вақтларида ариқлар қазиб, сув чиқарган эдилар. Лойиҳачилар ҳам унинг бу ишларига рамзий маъно бериш мақсадида ҳайкалнинг олд томонида фавворалар сув сочиб, орқа томонда эса кўмкўк шалолалар шовуллаб туришини кўзда тутишган.

Одами эрсанг демагил одами, оники йўқ халқ ғамидин-ғами, деб эл-юрт ташвиши билан яшаган шоир башоратлари бугун рўёбга чиқмоқда. Ҳазрати Навоий етмаган орзу-истакларга, яхши кунларга унинг авлодлари муяссар бўлиб турса не ажаб.

Шул боис тошкентликлар ҳали тонг отмасданоқ кўл бўйида яқиндагина бунёд этилган ушбу шоён маскан томон дарёдек оқиб кела бошлади. Хорижий мамлакатлар, ўлкамиз вилоятлари ва шаҳар-қишлоқлардан келаётган кишилар ўз шоирларига яна бир бор таъзим бажо айлаш ниятида.

Инсонларни ҳамиша эзгуликка чорлаб келган карнай-сурнай наволари тонг сукунатини бузиб, бутун пойтахт бўйлаб таралмоқда. Куй-куйга, қўшиқ-қўшиққа уланади. Хушовоз хонанда Ҳасан Ражабий Навоийнинг «Қаро кўзим»ини хиргойи қилса, Фахриддин Умаров шоирнинг лирик қўшиқларидан ижро этади.

Оппоқ дастурхонлар тўшалган столлардаги ноз-неъматлар ўзбек халқининг қадим-қадимдан давом этиб келаётган меҳмоннавозлигини эслатиб турибди. Дош қозонларда тайёрланиб сузилаётган палов катта самоварлардан дамланаётган хушбўй чой иси билан омихта бўлиб атрофга таралади. Бугун миллий боғда ўзбек урф-одатига кўра халққа наҳорга ош тортилди. Шундан сўнг сайл бошланди.

Маросимга Ўзбекистон жумҳурияти Президенти И. Каримов, Ўзбекистон жумҳурияти Олий Кенгашининг раиси Ш. Йўлдошев, жумҳурият Вице-президенти Ш. Мирсаидов, Президент Кенгашининг аъзолари, Вазирлар Маҳкамаси раисининг ўринбосарлари ва бошқа расмий кишилар ташриф буюришди.

Куннинг иккинчи ярмида минглаб кишилар Алишер Навоийга ўрнатилган ҳайкални очишга бағишланган тантанали маросимга тўпландилар. Маросимни Тошкент шаҳар Кенгашининг раиси А. Фозилбеков очди. Шундан сўнг Ўзбекистон жумҳурияти Президенти И. Каримов алвон лентани қирқади. Ҳарир парда оҳиста тушиб, улуғ Навоийнинг нуроний чеҳраси намоён бўлади. Шундан сўнг И. Каримов нутқ сўзлади.

Тантанали маросимда адабиётшунос олимлар, хориждан келган ватандошларимиз Навоийнинг бизга қолдирган бебаҳо мероси ва унинг инсоният маънавий оламини камол топдиришдаги хизмати ҳақида гапирдилар. Навоий ҳайкали пойига гулчамбарлар қўйилди. Ўзбекистон жумҳурияти Президенти И. Каримов миллий боғга чинор дарахти ўтказди.

П. НИШОНОВ.
ЎзТАГ мухбири.

* * *

СУРАТЛАРДА; Ўзбекистон миллий боғидаги байрамдан лавҳалар.

Суратчи: И. ШЕРБЕК.

Шу сонга хабар

СССРда ИШСИЗЛАР КУПАЯДИ

Шўро саноатига янги катта сармоя берилмаса, СССРда 1995 йилга бориб ишсизлар сони 40 миллион кишидан ошиб кетади, бу эса мамлакатдаги ижтимоий беқарорликнинг кучайишига кучли туртки бўлиши муқаррардир. Халқаро савдо-саноат доираларида хулосаларига қулоқ солишга кўникиб қолган Ғарбдаги обрўли тадқиқот маркази ана шундай ташвишли хабарни тарқатди, деб хабар қилади Японияда чиқадиган етакчи «Нихон кэйдзай» иқтисод рўзномаси.

Мустаҳкам обрўга эга бўлган Лондондаги жуда катта «Кредит Сюисс-Фёрст Бостон» сармоя банки, масалан, СССРда эълон қилинган маълумотлар пасайтириб кўрсатилганлиги кўриниб турибди, деб ҳисоблайди. Ана шу маълумотларга кўра, мамлакатда 3 миллионга яқин ишсиз бор. Унинг фикрига қараганда, Совет Иттифоқидаги вазият анча жиддий, чунки ишсизлар армияси ҳозирнинг ўзида 8 миллион кишидан ошиб кетган. Лондонда жойлашган «Морган стенли интернешнл» обрўли тадқиқот маркази ишсизлар сони 1991 йилнинг ўзидаёқ 16 миллион кишидан ошиб кетади, деб тахмин қилмоқда.

ТАШВИШЛИ ХАТ

ХАВФЛИ ТЕПАЛИК

Қўртқи қишлоғининг шарқ томонида улкан бир тепалик бор. Унинг устида адирларга, пахтазорларга сув чиқариб бераётган «Гулбаҳор» сув станцияси қурилган. Уни ҳозир халқ ҳавф-хатар ўчоғи, деб атайди. Сабаби бундоқ. Шу тепалик пастида бетонлар ётқизилиб, «Тешик тош» канали ишга туширилди ва секундига 60-70 метр тезликда сув оқа бошлади. Вақт ўтди. Дўнглик устида суғориш ишлари йўлга қўйилди. Оқибати эса ёмон. Тепалик ён бағридан сув сизиб чиқди. Шу пайтгача эътибор берилмаган хавф бирдан кўзга ташланиб қолди. Энди бўлса, пастда жойлашган ўттизга яқин хўжалик — оила, 210 нафардан зиёд киши бошқа жойга кўчирилиши лозим. Акс ҳолда...

Ўқитувчи Ю. Маматқуловнинг айтишича Жигаристон кўчкисидан кейин, уларга ҳам кўчинглар, деб айтилган. Лекин қаерга? Бу ҳақда на ноҳия, на давлат хўжалиги раҳбарияти бир оғиз ҳам гапиришмайди. Кўчинглар дейишади-ю, на уй, на ер беришади. Хўш, одамлар қаерга ҳам боришади? Эшик қоқиб қирчиллама қиш келмоқда. Аммо биз қўрқув туфайли қишга тайёргарлик кўриш ишларини бошлаёлмаймиз.

Ҳайрон қолдим. Наҳотки, биз фалокат, фожеаларгаям шу қадар беғам, бефарқ қарайдиган кишиларга айланиб қолган бўлсак?!

Тепалик пастида яқиндагина уй қурган А. Матқосимов, қачонгача юрак ҳовучлаб қўрқиб яшар эканмиз? — деб умидвор қарайди.

Бунинг жавобини Жалолқудуқ ноҳияси раҳбарлари айтишса, деган таклифим бор.

Ғафур ЭШМОНОВ,
Тошкент болалар шифокорлари тайёрлаш олий билимгоҳи ўзбек тили ва адабиёти кафедраси ўқитувчиси.

Эшитдингизми, Ўқидингизми?

◎ РСФСР ташқи ишлар вазири Георгий Кунадзенинг Жанубий Курилл оролларига сафари тугади. Маълумки, бу оролларга ҳудудий жиҳатдан Япония даъвогарлик қилмоқда. Сахалин вилоят ижроия қўмитасининг раиси Валентин Фёдоров Россия дипломатининг сафарини «Оролларнинг бир қисмини Японияга бериш учун мафкуравий тайёргарлик» деб баҳолади.

◎ М. С. ГОРБАЧЕВ СССР Президенти ҳузурида ҳарбий хизматчилар ва уларнинг оила аъзолари ишлари қўмитасини тузиш тўғрисидаги Фармонга имзо чекди. Бу қўмита тинч даврда ҳарбий хизматчилар ва ҳарбий қурувчилар ҳалок бўлиши ҳамда майиб бўлиши сабабларини тергов қилишнинг холислиги ва тўлалигиник таъминлаш устидан назорат ўрнатади.

◎ ҚАЧОНЛАРДИР ҳарбий қалъа деб ҳисобланган Владивосток чет эл фуқаролари учун ўз дарвозасини ланг очиб қўядиган бўлди. У РСФСР Президентининг фармони билан очиқ шаҳарга айланди.

◎ БУГУН Қозоғистон пойтахти Олмаотада 11 та республиканинг фавқулодда вакиллари учрашиб, икки томонлама ҳукуматлараро битимларнинг бажарилишини муҳокама қиладилар. Шунингдек, улар олий даражадаги учрашув қайдномаларини тахт қилиб қўядилар.

◎ «КИЕВСКИЙ ВЕСТНИК» ўзининг сўнгги сонини чиқарди. «Правда Украины» ва «Радянська Украина» жумҳурият рўзномалари эса бир неча кундан бери чоп этилмаяпти. Йўқ, уларни ҳеч ким тақиқлаб қўймади. Фақат бу нашрларни чоп этиш учун қоғоз етишмаяпти. Россия томони зарур озиқ-овқат эвазигагина Украинани 100 фоиз қоғоз билан таъминлаши мумкинлигини айтмоқда. Акс ҳолда...

◎ ШУ ҲАФТА охирида Болтиқ кенгашининг мажлиси бўлади. Унда Латвия ва Литва парламентлари бошлиқларининг учрашуви чоғида ўртага қўйилган муаммоларни муҳокама қилиш давом эттирилади. Иккала томон Латвия билан Литва ўртасида дипломатик муносабатларни тўла тиклаш тўғрисида келишиб олдилар.

◎ МОСКВАДА ижтимоий ва иқтисодий фанлар бўйича мактаб очилади. Унга Манчестер дорилфунунининг етакчи социологи ва иқтисодчиси Теодор Шанин вақтинча раҳбарлик қилишга розилик билдирди.

Шу сонга хабар

«Кўп мақтаб юборманг яна. Эл қатори ишлаяпмиз. «Оқ чашма» соҳибаси ўрнига оддий сут соғувчи деб ёзинг», — дейди Холида Абдуғафурова. У Тошкент вилояти Калинин ноҳиясидаги Свердлов номидаги давлат хўжалиги сут-товар фермасида ишлайди. Қамтарин, камсуқум. Режаларини доим ошириб бажариб келаётир.

Суратчи: В. ТЎРАЕВ.

Бир хат изидан

Яхшиси, бир чеккадан бошлайлик. **«10 йилдан ошиқ меҳнатим сингган боғни пайҳон қилмоқчилар, ёрдам беринг...»** Таҳририятга шикоят мактуби йўллаган пойтахтлик Сапармат ака Керимовнинг арзномаси шу сўзлар билан бошланади.

Рост. Сапармат ака ярим гектар майдондаги ташландиқ ерни обод қилди. Кўчат экди, боғ яратди. Бугунга келиб у ернинг ўз хўжайинлари чиқяпти. 30 турдаги 500 дан ошиқ мевали дарахтнинг меҳрибони, суянчиғи бўлган боғбон эса айбини билолмай сарсон. «Айб»ини эса Собир Раҳимов ноҳия ижроқўми раҳбарлари бот-бот такрорлашади: «Бу ерни Сизга ким берди? Рухсати борми? Қоғоз, ҳужжат кўрсатинг» ...Ўша қоғоз қурғур Сапармат акада йўқ.

«1960 йилларнинг охирида янги ТошТОБ (Тошкент тиббиёт олий билимгоҳи) клиник касалхонаси қурилиши учун Калинин ноҳиясидаги Калинин жамоа хўжалиги ҳудудидан 200 гектар ер ажратиб берилган эди. Ўша майдоннинг шарқдаги чегараси ҳозирги Шифокор кўчасига тўғри келади. Шу мақсадда ўнлаб хонадонлар бошқа ерга кўчирилди. Кейинчалик нима учундир Шифокор кўчаси билан клиник касалхона ўртасида анча майдон қаровсиз қолиб кетди (Ҳозир у ерда йўл ва трамвай изи ҳам бор). Бора-бора бу жой ахлатхонага айланди. Чидаб туролмадим. Кўз ўнгимизда ер харобага юз тутганди. Хўжалик раисига маслаҳат солдим. У киши бажонидил рози бўлдилар. «Асли биз бу ерни шифохонага ажратганмиз. Нимагадир ТошТОБ раҳбарлари панжарани узоқдан олишди. Боғ қилсангиз, жуда обод бўларди. Савоб иш», дедилар.

Бу ростдан ҳам савоб иш эди. 1978 йилнинг охирида бўлган мазкур суҳбатдан сўнг, ишни бошлаб юбордим. 12 йил деганда қўлинг ўргилсин ажойиб боғ бўлди. Унга қанча меҳнат сарфлаганимни айтмай қўя қолай».

Сапармат аканинг қанча тиришгани нимага эришганию, эришолмаганини боғда бир марта бўлган киши яққол билиб олади. Қолаверса, шу боғ ҳозирда бутун маҳаллага хизмат кўрсатмоқда. Унинг меваларидан тотиб кўрмаган киши қолмади ҳисоб. Болаларку кун бўйи боғдан бери келишмайди. Боғбоннинг эса бағри кенг. «Майли тановул қилинглар, бироқ дарахтни синдирмасанглар бўлгани», дерди холос.

1982 йил «ташландиқ жой» шаҳарга, Собир Раҳимов ноҳияси ҳисобига ўтказилди. Орадан бир неча йиллар ўтгач, у боғ қиёфасини олганида уни ёдга олишди. Унга эгалик қилишга, мевазорни аҳолига томорқа учун бўлиб беришга қарор қилдилар. Бу орада Сапармат ака Керимовнинг қўшниси Тоҳир ака ҳам 20 сотихча ташландиқ жойни обод қилади. Албатта, маҳалла қўмитаси рухсати билан. У ерни ҳам (ҳозирда боғ) участка учун бузишга келишишган. Шу ерда бир нарсани айтиб ўтиш жоиз. Ижроқўм мутасадди одамларга бўлиб бермоқчи бўлган жойда Шифокор кўчасининг 2-боши берк кўчаси ҳам бор. Шуниси қизиқки, боши берк кўчага кираверишдаги йўлак ҳам кимгадир томорқа бўлиб кетган. Бу борада маҳалла аҳли бир неча бор ижроқўмдагиларга мурожаат қилган. Улар ваъда беришгану, бироқ уни бажаришга келганда...

Шикоят мактубини ўрганиш жараёнида маҳаллада истиқомат қилаётганлар билан суҳбатлашдим.

Мунаввар САМАДОВА: — Оилада 20 жонмиз. 12 сотих

АММО ЗИНҲОР-БАЗИНҲОР БУ ИШНИ ИЖРОҚЎМ ҚАРОРИСИЗ БАЖАРА КЎРМА. АКС ҲОЛДА...

жойда 4 хўжалик яшаймиз. Эрим Улуғ Ватан уруши ногирони. Биз ҳам Сапармат аканинг боғига туташ ерни обод қилиб олгандик. 4 йил деганда меваси оғзимизга тегди. Қанча азоб тортдик. Биров ёрдам бергани йўқ. Энди эса кимларгадир ер қилиб беришмоқчи. Сен шу ерда меҳнат қилгандинг, деб сўрашмади ҳам биздан. Ўзимизга бера қолинглар, жуда тиқилиб қолдик, десак жой олишга навбатинглар йўқ, дейишади. Кўчани бошқа жойдан очиб берамиз, янги мактаб ҳам қуриб берамиз. Болалар ўша жойда ўйнашади», дейишдан нарига ўтишмади.

Матлуба ЭГАМБЕРДИЕВА: — Шу ерлар ахлатхона эди. Роса тер тўкишди. Энди кўриб, кўзинг қувнайди. Баҳри-дилинг очилади. Олдин шу ердан ўтишга ҳам ийманар эдик. Нима қилайлик, ҳаммамиз ачиняпмиз...

Вазира КАРИМОВА: Ноҳия ижроқўми раҳбарларига ҳеч бўлмаса кўчани сақлаб қолайлик, ахир болаларимиз мактабга, боғчага шу ердан боради, дедик. Келиб йиғилиш ўтказишди. Ҳаммамиз дардимизни айтдик. «Кўчани бошқа

Тоҳир ака УМАРОВ, Улуғ Ватан уруши 2-гуруҳ ногирони: — 1988 йил маҳалла қўмитаси рухсати билан ташландиқ жойни олдик. Уни тозаладик. Янги тупроқ солдик. Бола-чақам, невара келинларим тиним билмади. Ҳамма тер тўкди. Менга биров шу пайтгача «Шу ерни сиздан оламиз», деган эмасди. Бироқ яқинда келишиб, ерни ўлчашди. Ҳа, дедим. Улар «Бизга участкага беришди» дейди. Қани бу ерда ҳақиқат. Бирон жойда мевали дарахтни кессин, деганми? Менимча, «Кўчат эк, боғ ярат!» дейишган. Биров экса, яна биров келиб уни бузса. Одамларга ер учун бошқа жой қуриб қолибдими?

Ноҳия ижроқўмидагилар «Боғ қилган бўлсангиз, кўчат берганмиз», дейишади. Берган кўчатларининг ярми қуриб қолган. Неча марта сотиб олиб, қайта экдим.

Сапармат аканинг боғи ҳам бузилиш арафасида. У киши ўн йиллаб шу ерга меҳрини берди. Бир неча бор уч-тўрт миршаб бульдозер билан келиб, ҳовли (боғ) деворини бузишмоқчи бўлишди. Шу виждонданми? Ахир қачонгача қилган ишларимиз, меҳнатимиз оёқ ости қилинади? Дардимизни ижроқўмдагиларга айтсак, «Мана қарор чиққан, одамларга участка тарзида беряпмиз», деб қутилишади.

Ҳа, шундай қарор бор. Собир Раҳимов ноҳия ижроқўмида ҳам менга шуни рўкач қилишди. У 1990 йилнинг 27 ноябрида 452/17 номери билан шаҳар ижроқўми томонидан чиқарилган. Бироқ бу қарордан на маҳалла аҳли, на маҳалла қўмитаси раиси хабардор.

— Биз бундан 1990 йилнинг охирларидагина хабар топдик, — дейди Тошмуҳамедов номли маҳалла қўмитаси раиси Тошпўлат ака Абдуллаев. — Шифокор кўчасидаги 1 гектарча жойни Собир Раҳимов ноҳия ижроқўми аҳолига ер участкаси тарзида бўлиб берган экан. Бундан бизнинг мутлақо хабаримиз йўқ. Биз билан бир оғиз маслаҳатлашмасдан иш тутишибди.

— Сапармат аканинг 10 йиллик боғини бузишаётганию, одамларга томорқа қилиб беришаётганини умуман эшитмадик, — деб давом этади маҳалла қўмитаси раиси. — Фақат иш пишгандан кейин маълум қилишди. Ҳеч ким бу ҳақда оғиз ҳам очмаганди.

Ҳолбуки, Тошкент шаҳар маҳалла қўмиталари тўғрисидаги Низом (II қисм, 18-бўлим)-да **«Маҳалла ҳудудида янги бинолар қуриш билан боғлиқ барча масалаларни маҳаллий Кенгашлар, қўмиталарнинг розилиги ва иштирокида ҳал этиш шарт» [!!.]** дейилган. Бу Низом Тошкент шаҳар Кенгашининг III сессиясида (1990 йил 7 сентябрь) тасдиқланган. Қарор эса Низомдан кейин, орадан икки ой ўтгач қабул қилиняпти.

Қарор халққа, одамларга хизмат қилиши керак. Акс ҳолда у қарор эмас. Шу жиҳатдан олиб қараганда шаҳар ижроқўмининг мазкур қарори ҳам...

Қарор эса аллақачон кучга кирди. Сапармат ака Керимовнинг боғи атрофидаги девор бузиб ташланди. Эртаиндин ўн йиллик мевали дарахтлар илдизига болта урилади. Янги участкалар пайдо бўлади. Бироқ мен уларнинг маҳалла аҳли билан тинч-тотув яшашига ҳеч ҳам кўзим етмайди. Қизиқ, шу боисданми шаҳар ижроқўми қарорининг нимага хизмат қилаётганини ҳеч англаб ололмаяпман.

Муҳаммад АМИН,
«Ёш ленинчи» махсус мухбири.

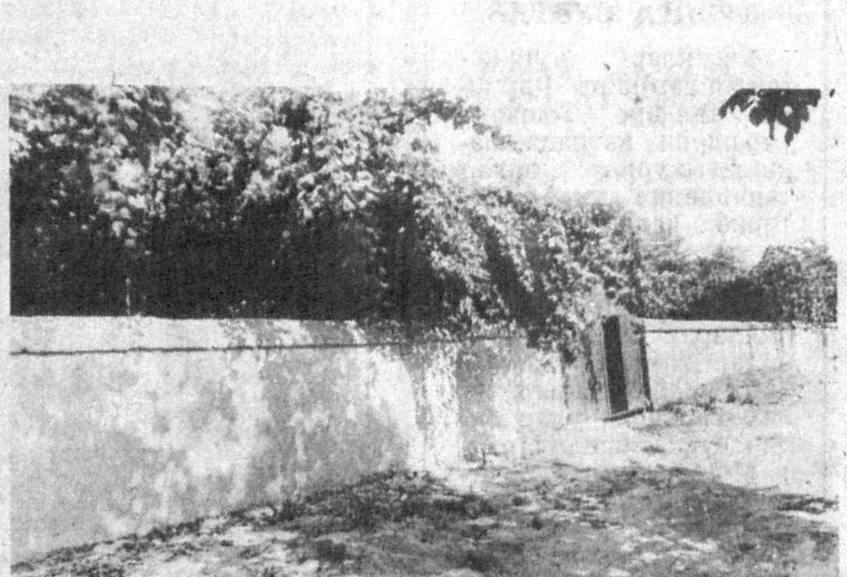

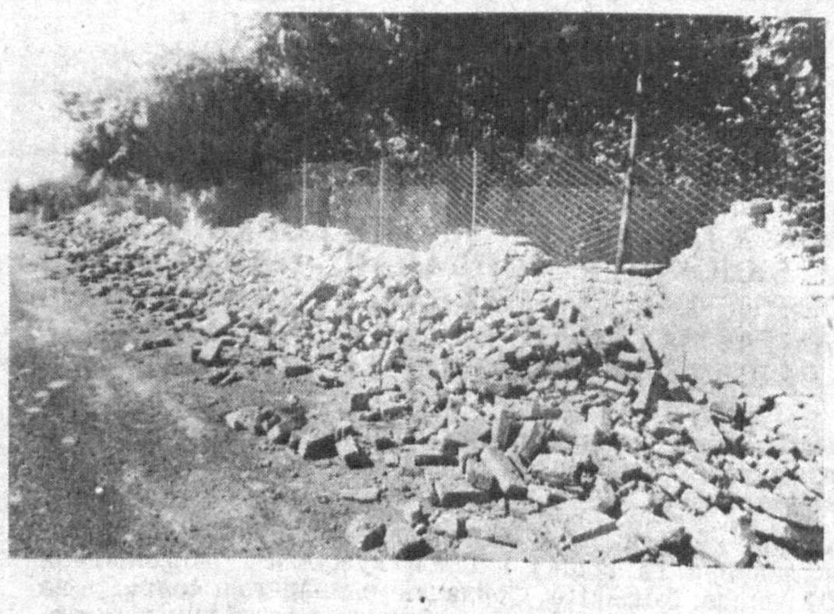

Бузиш ҳамманинг ҳам қўлидан келади. Қуриш эса...

Муаллиф суратга олган.

ТАКЛИФИМ БОР

Чироқчи ноҳиясида ҳанузгача эскича фикрлаш ҳукмрон. Сўзимни исботлайман. «Коммунизм» жамоа хўжалигидан сўнг «Ғаллачи» қишлоғи келади. У ердаги мактаб номи Лиза Чайкина, «Восход» давлат хўжалигида Ленин номли, Горький, Ворошилов ва юқори қисмда эса «Ленинизм» ўрта мактаби жойлашган. Нега улар ҳануз ўзбек шоир, ёзувчи саркарданинг номи билан аталмайди? Ёки шу қишлоқларнинг боофрў кишилари бўлмаганми, исмини абадийлаштиришга арзийдиган?

Ўйлаб, ўйлаб хаёлга чўмаман. «Қачон ақлимизни йиғиб оламиз? Кейин алам қилади. Гўё бу ер Ўзбекистон эмас. Қолган маърифат ўчоқларининг номланишини эшитсангиз сиз ҳам шундай ҳаёлга борасиз. Эътибор қилинг-а, ноҳиямиз мактаблари қандай аталади? Макаренко, Оржоникидзе, «Правда», «Комсомол», Суворов, Кутузов, Тимирязов, Сергей Лазо, «Ленин йўли», Ломоносов, Куйбишев, Свердлов, Пушкин, Тельман, Вишневский...

Эҳ аттанг, вақти келмадимикин шуларнинг номларини ўз жигарларимиз исмига алмаштиришнинг.

Умуман олганда, юқорида фамилиялари қайд қилинган кишилар, бири доҳий бўлса, бошқалари шоиру ёзувчи, саркарда, уларнинг ҳаммалари ўз юртининг виждонли, олийжаноб шахслар бўлган. Минг афсуски, уларни биз сийқалаштириб қўйдик. Мен фақат мактаб номлари ҳақида тўхталдим, жамоа ва давлат хўжаликлари номларини айтмасам ҳам бўлади-ю бари-бир эслатганим маъқул. Ҳозирги кунда ўзбекона ном, давр талабига жавоб, деб биламан.

Таклиф қилардимки, ҳеч бўлмаганда «Ленинизм» ўрта мактабига марҳум Нормурод Бердиев номи қўйилса, у ўз аскарлик бурчини Афғонистон Жумҳуриятида адо этишда қурбон бўлган йигитларимизнинг бири. Нормурод шу мактабни 1983 йили яхши ва аъло баҳолар билан битирган эди. Ўқиб юрган кезларда одоби, фазилати, зукколиги билан барча дўстларига ўрнак бўлди. Шу сабабдан унинг номини ҳануз ҳурмат билан тилга олишади. Унга вафотидан сўнг «Қизил юлдуз» ордени берилган эди.

Илм даргоҳларимиз қатағонга учраб, жувонмарг бўлиб кетган улуғ адибларимизнинг номи билан аташнинг ўзи катта савоб. Бу давлат тилига бўлган ҳурмат ҳамдир.

Сода ҲАЙДАВАЛОВ,
А. Қодирий номидаги Тошкент Давлат маданият олий билимгоҳи толиби.

РАНГ КЎР...

Жумҳуриятимиз Олий билимгоҳларининг таъминоти, ўқув буюмлари билан жиҳозланиши аянчли аҳволдалиги ҳаммамизга аён. Бу борада ҳал қилиниши зарур бўлган муаммолар кўп, режалаштирилган ишлар ҳам талайгина. Ёдингизда бўлса, сўнгги йиллар ичида Низомий номидаги Тошкент Давлат муаллимлар олий билимгоҳида бир неча маротаба ёнғин чиқди. Илмгоҳнинг асосий биноси, фаоллар ҳамда спорт заллари аллақачон яроқсиз бўлиб қолган. Ёнғин чиқишининг туб сабаблари ҳамон аниқланганича йўқ. Бу эса ўқув жараёнига салбий таъсир ўтказаяпти.

Биз Низомий номидаги Тошкент Давлат муаллимлар олий билимгоҳи профессор-ўқитувчилари, талабалари билан шу масалалар хусусида суҳбатлашдик.

Сафар УТАНОВ. Дин, ҳур фикрлилик тарихи, этика ва эстетика кафедрасининг мудири. Фалсафа фанлари номзоди, доцент:

— Очиқ гап, мамлакатимиз қашшоқ. Бунинг устига катта харажат талаб қиладиган воқеалар бўляпти. Ана шулардан бири бизнинг Низомий номидаги Тошкент Давлат муаллимлар олий билимгоҳида юз берди. Тўрт йил ичида икки марта катта ёнғин чиқиб, асосий биноларнинг кули кўкка соврилди. Аланга сабаб тутдай тўкилган бинонинг устунларини кўриб, шу ерда камол топган, ўқиган ва улғайган муаллимларнинг, талабаларнинг дили зирқирайди. У ердаги ҳар бир хона, йўлаклар, асбоб-анжомлар ширин хотираларни ёдга солади...

Аҳмаджон ИНОҒОМОВ. Бадиий графика куллиёти фирқа ташкилоти котиби:

— Ўзбек халқида ажойиб бир мақол бор: «Ранг кўр — ҳол сўр». Дарҳақиқат, бу бинонинг йўлакларида юришнинг ўзи ҳам кишининг кайфиятини кўтарар эди. Фаоллар залининг шарқона безакларига тенг келадиган бирор бинони ҳали ҳануз учратмадим.

Сафар ЎТАНОВ:

— Билимгоҳимиз пойтахтдаги энг чиройли, энг ҳашаматли бино бўлганлиги учун хориждан келган саёҳатчилар, элчилар бу ерни кўрмасдан кетмас эдилар. Энг нафис гуллардан андоза олиб безалган фаоллар залимизда талабаларимиз, ижодкорлар билан турли учрашувлар уюштирилар эди. Унга ўт кетганда, хаёлимда ана шу учрашувлар ёнгандек бўлди.

Абдуғафур НАБИЕВ. Қадимги дунё, ўрта асрлар ва ўлкашунослик кафедрасининг мудири:

— Мен бу билимгоҳга 17 ёшимда келганман. Ўқишга кириб, уй томонга олий билимгоҳимиз акси туширилган гулқоғозни олиб бориб кўрсатдим. Дўст-биродарларим менинг ўқишга кирганимга ва шундай кўркам бинода таҳсил олишимга ҳавас билан қарадилар, қувондилар. Билимгоҳни тамомлаб аспирантурага кирдим, номзодлик ва докторлик ишларини ҳам шу ерда ёқладим. Ҳозир кўча-кўйда дўстларимни учратсам, «Билимгоҳингга нима бўлди? Ким унга ўт қўйибди, гуноҳкор ким?» деб сўрайдилар. Афсус, ҳанузгача бу саволлар жавобсиз.

Сафар ЎТАНОВ:

— Бугунги аҳволни била туриб, ҳукуматдан янги бино учун маблағ сўраш инсофдан эмас, деб ўйлайман. Лекин, халқ маорифи олдига қўйилган вазифалар талабаларимиз учун маданият саройи қуриб беришни тақозо қилади. Шу сабаб мутасадди ташкилотлардан маданият саройи учун маблағ ажратишларини илтимос қилардик.

Билимгоҳимиз ёнгинасида Бобур номидаги маданият ва истироҳат боғи бор. Боғнинг марказида жойлашган очиқ концерт майдони бир неча ўн йиллардан буён қаровсиз ётибди. Шубҳали кишиларнинг манзилгоҳига айланган. Балки шу ерга....

Абдуғафур НАБИЕВ:

— Дарҳақиқат, — Бобур боғи майдонининг бир қисмига маданият саройи қурилса, талабаларнинг ҳам маданий-маънавий эҳтиёжи қондирилар эди. Ўзбекистонлик талабаларни жумҳуриятимиздан ташқари ерларда меҳнат семестрларини ўтказгандан кўра, шу ерда иш билан таъминлансалар айни муддао бўларди.

Икром ПРИМОВ. Олий билимгоҳ комсомол қўмитаси котиби муовини:

— Биз талабаларнинг фикри ҳам шу. Қўлимиздан келган ёрдамни аямаймиз. Маданият саройи қурилишини биз эркалик учун айтмаяпмиз, бу — эҳтиёж. Бир вақтлар олий билимгоҳимиз қошида йигирма бешта тўгарак мавжуд бўлган. Ҳозир эса биз оддий бир тадбирни ҳам ўтказишга қийналяпмиз.

Одина ЖАМОЛИДДИНОВА, педагогика ва психология куллиётининг толибаси:

— Гапнинг дангали, у-бу қуриб, таъмирлаб беринг, деб сўрашдан одамнинг юраги безиллайдиган бўлиб қолган. Керакми — мана, деб қурувчилар ўлда-жўлда ишларни топшириб кетадилар. Кейин эса... бир йилга бормасдан бино «қариб, қартаяди». Биз учун йиллар давомида «қилт» этмайдиган пишиқ, мустаҳкам маданият саройи керак.

Тоҳиржон ҚОЗОҚОВ, тарих куллиёти комсомол қўмитаси котиби:

— Ҳозир аҳволимиз жуда абгор. Уч сменали ўқиш. Аудиториялар етишмайди, бори ҳам замонавий кўргазма қуроллари билан таъминланмаган. Талабалар худди уй-жойсиз одамга ўхшайди. Янги ўқув биноси қурилиши ишлари қанча тез бошланса, шунча яхши бўлади. Менинг яна бир таклифим бор. Бадиий графика куллиёти толиблари ўз диплом ишларини амалда кўрсатсалар, яъни олий билимгоҳимиз биносини безасалар. Икки томонлама фойда бўлар эди.

ТАҲРИРИЯТДАН: Ўзбекистон Республикаси Вице-президенти ҳузурида бўлиб ўтган мажлисда (1991 йил 6 январь) тўрт йил ичида икки маротаба катта ёнғинларнинг гувоҳи бўлган Низомий номидаги Тошкент Давлат муаллимлар олий билимгоҳини таъмирлаш ишларининг бориши ҳақида фикр юритилди. Илмгоҳ бош биносини лойиҳалаштириш, унинг теварагида 7-9 қаватли янги ўқув биносини қуриш тўғрисида тегишли қарорлар қабул қилинди. Аммо талабалар турмушининг ажралмас қисми бўлган маданият ўчоғи ҳақидаги масала мажлис қатнашчиларининг эътиборидан четда қолган.

Олий ўқув юрти миллатнинг кўзгусидир. У ерда эртанги кун мутахассислари, ҳаётимиз ижодкорлари шаклланадилар. Шундай экан, нечоғли малакали устозлар билим бермасинлар, толибу-талабалар уни чуқур ўзлаштиргандек бўлмасинлар, ўқув жараёни учун моддий шарт-шароитлар яратилмас экан, мақсадга тўла эришиб бўлмайди. Ўз маданият уйлари бўлмаган, ўқув хоналари етишмаётган зиёгоҳлар жумҳуриятимизда анчагина. Шуларни таъмирлаш ишларига, юқоридаги суҳбатда айтиб ўтилганидек, талабаларнинг ўзлари жалб этилса, айни муддао бўлар эди.

Я. КАРИМОВА ёзиб олди.

Шокилалар ерга тегиб туради. Иданда (полда, ерда) гиламлар. Уйнинг ўртасида олтин стол. Буларнинг устида еттита кўзача. Иккитасига йирик марваридлар, зумрадлар, ферузалар қадалган. Ҳар бирининг жўмраги оғзида ёқут. Олтита олтин пиёла».

Афсуски, бундай тасвир ўзбек муаррихларининг асарларида учрамайди. Шунинг учун ҳам Ойбек Клавихода келтирилган қимматбаҳо тарихий фактларга алоҳида эътибор қаратиб, улардан Ҳусайн Бойқаро саройини тасвир этганда ҳам, Амир Темур саройидаги дабдабали шароитни бадиий жонлантирганда ҳам самарали фойдаланади.

Хуллас, адиб романда тарихий фонни, XV асрдаги Хуросон манзараларини, шу давр нафасини, шу давр кишиларининг қиёфаларини чизишда тарих ҳақиқатига мутлақо содиқ қолган. Аммо у Навоийнинг шоир, давлат арбоби, донишманд ва инсонпарвар шахс сифатидаги образини яратиш, унинг туркий халқлар ва улар маданияти тарихидаги ўрнини очиш мақсадида асарда, бир томондан, тарихий кишилар, иккинчи томондан, ўз хаёлининг меваси бўлган уйдирма қаҳрамонлар образини гавдалантиради. Ана шу икки силсиладаги образлар ўзаро муносабатда ҳаракат этадилар ва Навоий ҳақидаги, XV асрдаги Ҳирот ҳақидаги ҳақиқатни очиб берадилар.

(Охири. Боши ўтган сонда).

Ойбек ижодхонасида сақланиб қолган баъзи бир қайд ва эскартмалар адибнинг роман устида олиб борган ижодий ишини бир оз бўлса-да, нурлантиради. Тарихий манбаларда Навоийнинг муҳаббати масаласи очиқ қолганлиги маълум. Шоир тўғрисида эса муҳаббат можароси бўлмаган асар ёзиш ғоятда самарасиз бўлиши аниқ. Шунинг учун Ойбек асарга Дилдор — Арслонқул сюжет чизиғини киритган. Бу бахтсиз ошиқ ва маъшуқалар қисматига Навоийнинг яқиндан аралашиши, уларга ҳомийлик қилиши бу сюжет чизиғининг романга киритилишини мутлақо оқлабгина қолмай, балки асарга янги бир тароват ҳам берган. Маълум бўлишича, Ойбек қизнинг исмини энг аввал Дилнавоз деб атаган. Лекин бу ниятидан қайтиб, унга Ойбадоқ деган ном берган. Бу иккинчи ном ҳам XX аср китобхонига яқин бўлмагани сабабли кейинчалик у Дилдор исмини маъқул топган.

Адиб гарчанд «романнинг иш плани қоғозда йўқ эди», деб айтган бўлса ҳам асарни ёзиш жараёнида баъзи бир қайдлар ёзиб борган. Бу қайдларнинг аксари Навоий билан халқ ўртасидаги муносабатни очишга қаратилган. Чунончи, у ўз қайдларида «Навоий Ҳиротга тартиб ўрнатиш учун келганда, унга Ойбадоқнинг йигити арзи ҳолга кирсин», «Навоийнинг уйига одамлар арзи ҳол ва ҳар нав ёрдам учун доимо келиб туришларини кўрсатиш керак», «Навоий Ҳиротга қайтганда, эшикда тўпланган халқ ундан нима кутганлигини сўзласин, Навоий: «Токи тирикман, эл манфаати учун ишлайман», десин ва ҳоказо», «Инсон номи баланд ва улуғвордир — бу фикрни бошқа шаклда бериш керак...», деб ёзганки, бу сўзлар унинг романда, энг аввало, Навоийнинг инсонсевар ва халқпарвар арбоб бўлганини кўрсатишга интилганлигидан шаҳодат беради.

Хуллас, ўз олдига ғоят улкан ва мураккаб вазифани қўйган адиб 1942 йилда асарни қўлдан чиқарди. «Романни уруш йили, қиш фаслида, совуқ хонада жинчироқнинг титроқ шуъласида ёзганман», дейди у таржимаи ҳолида.

Роман ҳақида сўз борар экан, яна шуни алоҳида қайд этиш керакки, Ойбек асар тили ва услубида, умуман бадиий қурилмасида Навоий ижодидан, ундаги нафосат ва ҳикмат булоғидан, айниқса самарали фойдаланди. Муаллиф тили ҳам, қаҳрамонлар тили ҳам, айниқса Навоий тили нафис сўз дурлари билан музайян этилган. Масалан, роман тилида бундай ҳикматли ибораларни тез-тез учратамиз: «Ғазални юз шоир татаббу этиб, қалам сурсалар, юз ғазал вужудга келади; Бир туп гул юз ғунча очади»; «Гулнинг тўни қирқ парча бўлса ҳам у гулдир»; «Шоҳ боласига юрт ва сипоҳ, дарвеш боласига масжиду хонақоҳ керак!»; «Халқ шундай бир дарёйи азимки, у тошса, унинг мавжидан на шоҳнинг қасри, на дарвешнинг кулбаси қолур, у шундай бир ўтки, унинг бир учқуни туташса, на хашакни қўяр, на фалакни...» Бундай ажойиб ифодалар бутун роман бўйлаб олтин кукунларидек порлаб туради.

Ойбек ўз романи билан улуғ Навоий сиймосини ҳар бир ўзбекнинг хонадонига олиб кирди, унинг қалбига шоирлар амирига нисбатан сўнмас муҳаббат чечакларини экди. Унда адолат ва ҳақиқат қуёшининг, албатта, чиқажатига умид уйғотди.

Романда шундай ибора ҳам бор: «...Китоблар одамзоднинг фикр дурларини тўплаб, уларни асрларга қолдирадилар». Умид қилиш мумкинки, Ойбекнинг бу шоҳ асари ҳам ана шундай ўлмас китоблар сирасига киради.

БИР МАКТУБДАН САТРЛАР

Ойбек уй-музейида «Навоий» романининг 1944 йилда чоп этилган, бир ажойиб тарихли нусхаси бор. 1966 йилда Қишлоқ хўжалиги илмгоҳининг домлаларидан бири Абдураҳмон Раҳимов томонидан адибга совға қилинган бу китоб урушдан кейинги йилларда кўпгина лагерларда бўлиб, маҳбусларнинг оғир ва азоб-уқубатдан иборат қисматига шерик бўлган. Келинг, яхшиси шу китобга илова этилган хатни кўздан кечирайлик:

«Бу китоб биз, каторжанлар учун ниҳоятда мўътабар китобдир.

Китоб инсоният дунёсининг энг улуғ кишиси, генийси, буюк мутафаккир, мавлоно Алишер Навоий жаноби олий ҳазратлари ҳақида ёзилган; ҳозирги замондаги қалам эгалари бундан ошириб ёзолмасдилар ва коинотда шул таҳлитда ёзиши мумкин эди бир улуғ инсон. У ҳам бўлса А. Навоийнинг ўзлари. Ўзгаларни қўлидан келмайди. Буни фақат Ойбек эплади.

Қўлингиздаги 4-5 маротаба муқоваси янгиланган, эски, чирик китоб кўп кишиларни ўлим чангалидан олиб қолган. Шоир эмасмизда, бу билан муболаға қилиб юборганга ўхшаб қолдим. Аслида эса ҳеч қандай муболағасиз, айни бир ҳақиқатни ёзяпман.

ҚУЁШ

Ҳурматли ўқувчи! Сиз ёзувчи Александр Солженицинни «Иван Денисовичнинг бир куни» деган повестини ўқигансиз. Унда ёзувчи бир куннигина ёзган, холос. Локин қўлингиздаги китоб шунақанги кунларнинг 3630 тасини пўлат чидам билан ўтказди. Иван Денисовични фақат биргина яхши лагердаги куни тасвирланган. Китоб эса ундан анча маротаба ёмон лагерларни кўпида бўлди, уни бутун азоб-уқубатлари, қийноқ, очяланғочликлари, хўрлашлари, уни инсон эмас, қўлларидаги авчарка итларидан минг марта паст кўришлари... — ҳаммасини ўз кўзи билан кўрди. Ул ердаги ҳар бир лагерь бошлиғи: «Мен совет ҳукуматиман», деб истаганича, айниқса текин ароқни ичиб олиб, хоҳлаган номаъқулчилигини қилганларни, боқувда қутуриб ётган авчаркаларини бегуноҳ, зўрға оёғини судраб кетаётган маҳбуслар устига; ҳатто баъзан ит бормаганда, мажбур қилиб қопдиришлар, соқчилар бир-бирлари билан кимни ити кучли ўйнашиб, итни қўйиб юбориб, кўкраги билан жим кетаётган маҳбусларни орқасидан уриб йиқитишлар... Бир бурда нонга оч маҳбусларни бир неча марталаб пешонаси ерга теккунча таъзим қилдиришлар, мабодо салом бермаса, роса сўкиш, уриш, хўрлаш, қамаш... Шуларни ҳаммасини кўрди.

«Иван Денисовичнинг бир куни» китобидан маълумким, бараклар жуда катта, унда юзлаб ҳар хил миллат кишилари ётади. Ҳамма бараклар тунда қулфланиб қўйилади. Ҳар хил одам бор. Шунинг учун ҳамма нарсаларни бекитиб юриш керак. Хусусан, нонни. Китоб ўқиш, уни ўзи билан олиб юриш қатъий ман этилган. Келадирган ва юбориладурган хатлар, албатта, текширувдан ўтади.

МЕҲР

Мария опа 55 ёшга тўлди. Бу меҳрибон ва меҳнатсевар аёлнинг Дотқуш қишлоғи жамоасига келиб қўшилганига 31 йил бўлди. Асли Кавказ элининг қизи бўлса-да, юзларидан ўзбекларга хос иффат туйғуси ёғилиб турган бу аёл шу давр мобайнида ўнлаб, юзлаб ўзбек ўғил ва қизларига сабоқ берди. Илм, одоб ўргатди, ҳалоллик, тўғрилик, меҳнатсеварликни уқтирди. Мария опанинг ҳаёти, турмуш ташвишлари, қувончлари ўзбеклар билан боғланди.

Нега у етти ёт бегона бўлган Дотқуш қишлоғига келиб яшади? Ана шу хаёл билан Мария опалар яшайдиган хонадонга бордим. Қишлоқ ҳовлиси. Ҳар куни супуриб-сидирилганидан чиннидек топтоза, ишком ва турли хил дарахтлар сояси кишига завқ бағишлайди.

Опа мени, мактабда ўрис тилидан сабоқ берган ўқувчисини таниб, пешвоз чиқди.

Биз сўрида узоқ суҳбат қурдик. Муаллима ёшлик йиллари-ю, бугунги ҳаёти ҳақида тўлқинланиб ҳикоя қилди.

— Турсун домлангиз билан Фарғонада танишганмиз, — деди Мария опа. — 1956 йил эди, иккаламизга ҳам олийгоҳдан Шаҳрисабз ноҳиясининг Мироқи қишлоғига ишга йўлланма беришди. Асли Жанубий Осетиянинг Аржи қишлоғиданман. Турсун билан Фарғонада бирга ўқидик. Бир кун кўрмасам, худди қимматбаҳо нарсамни йўқотиб қўйган кишидек ўзимни қўярга жой тополмай қолардим, — опа кулди. — Ўртадаги меҳр, яқинлик муҳаббатга айланди. Мироқида бир мактабда ишладик. 1957 йилда тўйимиз бўлди. Кейин 1960 йилда мана шу қишлоққа қайтиб келдик. Кўриб турганингиздек ҳовли-жой, рўзғор, оила ташвиши, хуллас эл қатори яшаяпмиз.

Унинг бутун умри Дотқуш қишлоғилик ўқитувчи Турсун ака Назаров билан, қолаверса, «Шарқ юлдузи» жамоа хўжалиги меҳнат аҳли билан боғланган.

— Ота-онам, ака-укаларим яшайдиган юртга ҳам тез-тез бориб турамиз. Улар келишади. Урф-одатларимиз, тўй-томошаларимиз яқин, динимиз бир, — дейди Мария опа. — Мен ўзимни заррача ҳам бегона юртдаман, деб ҳис қилмайман. Айниқса, Дотқуш қишлоғи аҳлининг одамгарчилиги, меҳмондўстлиги, кўплар ибрат олса арзийдиган фазилатлари, менинг қалбимни асир этган. Мен уларга жудаям ўрганиб қолганман. Худога шукур, 4 ўғил, 1 қизим бор. Ўғилларим Алишер билан Ботир биз билан бир мактабда ишлашади. Зокир биз ўқиган Фарғона муаллимлар олий билимгоҳида таҳсил олаяпти. Содиқ Қаршидаги жамғарма банкида ҳисобчи, қизим Маъдина Тошкент тиббиёт олий билимгоҳида таҳсил олаяпти. Турмушимдан нолимайман.

Бахт дегани шунчалик бўлади-да. Оддий бир осетин қизи ўзбекларга келин бўлиб тушиб, шунчалик кўп қавм-қариндош, дўст-биродар орттирса, бунинг нимаси ёмон. Менинг Мария опага ҳавасим келди.

Саодат МЕЙЛИЕВА,
Яккабоғ ноҳияси «Шарқ юлдузи» жамоа хўжалиги.

Ғофуржон Қўчқоров ёш пахтакорлардан. У саккиз йилдирки, Марказий Фарғонадаги «Навбаҳор» давлат хўжалигининг 1-бўлимини бошқариб келмоқда. Унинг жамоаси бу йил Наманган вилоятида биринчи бўлиб йиллик хом-ашё топшириш режасини уддалади. Ғофуржон етакчилигидаги чўлқувар ёшлар қабул пунктларга 460 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 26,6 центнердан 1223 тонна пахта топширдилар. Йиллик режа ўн иш кунида уддаланди. Ҳосил машиналар билан йиғиштириб олинди ва юқори навларга сотилди.

ДАРОМАДНИ ЎЙЛАЙДИ

Лекин, бу ҳаммаси эмас. Биринчи терим эндигина ниҳоясига етди. Астойдил бўлишса яна анча-мунча ҳосил чиқади. Ўнта машина ҳануз далада.

Ғофуржондан натижалар ҳақида сўраймиз:

— Ерларни ёш, уддабурон деҳқонларга пудрат асосида бўлиб берганмиз. 104 нафар оилавий пудратчимиз бор: Сойибжон Имомқулов, Илоҳат Шоназарова, Рўзматжон Мелиев, Султонали Раҳмонов, ака-ука Абдуҳалил ва Зокиржон Жўраевлар, Мавжудали Усмонов, Холисхон Аҳмедова сингари пудратчиларимиз ўз майдонларидан 32-35 центнердан пахта топширишди.

Ғофуржон ҳосилнинг мўллиги, даромадлар ҳам шунга яраша бўлиши, деҳқонларнинг ҳам косаси оқариши ҳақида ўйлайди.

О. НОМОЗОВ,
«Поп тонги» рўзномаси муҳаррирнинг ўринбосари.

Хом ашёни қабул этадиган корхоналар ичида Қўқон пахта заводиям бор. Жамоа бунга яхши тайёргарлик кўрган. Янги қурилмалар ўрнатилди, эскилари қайта таъмирлангани туфайли пахтани ишлаб, сифатли тола олишга эришилмоқда.

Завод ҳовлиси саноатбоп тола тойларига тўлиб кетган. Бунинг сабаби шуки, жумҳуриятимиз мустақилликка эришгач, хом ашёни у ёқ бу ёққа жўнатиш тўхтатилди. Аҳли жамоа даромадли, фойдали йўлни излашаяпти.

СУРАТДА: уста Турсунбой Раҳмонов (чапда) ва чилангар Акмалжон Ҳошимов машинанинг яроқлилигини кўздан кечиришяпти.

Ф. НАЗИРОВ сурат лавҳаси (ЎзТАГ).

XX аср кундалиги

МУАММОНИ БАРТАРАФ ЭТИШ ЙЎЛИДА

Афғонистон Бош вазири Фозил Ҳақ Холиқёр Афғонистон муаммосини БМТ бош котиби Хавьер Перес де Куэльяр режаси асосида бартараф этиш зарурлигини ёқлаб гапирди. Шўро қўшинлари Афғонистондан олиб чиқиб кетилганига икки ярим йил бўлди. Энди қонли урушни давом эттириш учун ҳеч қандай сабаб йўқ, — деди у БМТ қароргоҳида журналистлар билан бўлган учрашувда.

Бош вазир Афғонистон юзасидан Шўро—Америқо қўшма баёнотини юксак баҳолади. Унда мазкур мамлакатда давом этаётган можаронинг турли томонларига қурол етказиб бермаслик юзасидан мажбурият олинган. Фозил Ҳақ Холиқёр бошқа мамлакатлар, жумладан, Покистон билан Саудия Арабистони ҳам ана шу мажбуриятга қўшилишади, деб умид билдирди.

Бош вазир Х. Перес де Куэльярнинг Афғонистон муаммосини бартараф этиш жараёнини тўхтаб қолган нуқтадан силжитишга қаратилган яқиндаги куч-ғайратларини ва жумладан, унинг сентябрь ойида Эрон ва Саудия Арабистонига ташрифларини алоҳида таъкидлади. БМТ Бош котибининг фикрига қараганда, муаммони бартараф этишга эришиш учун мамлакатда ўтиш даври зарур, унинг бутун тафсилотлари афғонлараро мулоқот йўли билан ишлаб чиқилиши керак. Ана шу давр мобайнида афғон халқи аксар кўпчилиги учун мақбул бўлган аҳдлашувларга эришиш зарурдир. Шундан сўнг мамлакатда кенг асосда ҳукумат тузиш мақсадида Афғонистон анъаналарини ҳисобга олиб эркин ва адолатли сайлов ўтказилиши лозим. Ўтиш даврида ҳарбий ҳаракатларни тўхтатиш, зарур. Бирлашган Миллатлар Ташкилоти ўтиш даврида, шунингдек, сайловни ташкил этиш жараёнида ёрдам бериши мўлжалланмоқда.

Бош вазир Афғонистон президенти ўтиш даври мобайнида армияни назорат қилмасликка ва сайловга тайёргарлик билан боғлиқ ишларга аралашмасликка тайёрми деган саволга жавоб бермади. ТАСС мухбирига Бирлашган Миллатлар Ташкилоти ҳузуридаги Покистон ваколатхонасига яқин доиралардан хабар қилишларича, афғон оппозициясининг фикрига қараганда, хусусан шу масала ўтиш даври учун ҳукумат тузиш йўлидаги асосий тўсиқдир. Ўтиш даври ҳукумати таркибига Фозил Ҳақ Холиқёр ҳозирги маҳкамасининг вакиллари, шунингдек, барча асосий оппозициячи кучларнинг намояндалари кирган бўлур эдилар.

ЯНГИ ИМКОНИЯТЛАР

Август давлат тўнтаришининг барбод бўлганлиги Совет Иттифоқидаги муаммоларни ҳал этиш учун имконият яратди. СССР Президенти М. С. Горбачевнинг обрўси ортди. «Вельт зонтаг» рўзномасининг бугунги сонида эълон қилинган СССР Президенти маслаҳатчиси Вадим Медведевнинг суҳбатида шу гаплар айтилган. Унинг фикрига қараганда, бугунги вазиятда танланган йўлдан янада жадалроқ ҳаракат қилиш мумкин. Бироқ, мамлакат чинакам оғир воқеаларнинг пайдо бўлишига олиб келадиган «портлаш ҳодисаларига» дуч келиши мумкин.

Жумҳуриятларнинг мустақилликка эришиш учун ҳаракат қилаётганини, уларнинг мустақиллик тўғрисидаги декларациялари ортида демократик кучларнинг имкониятлари мавжуд экани тушунарлидир, деди В. Медведев. Лекин холис айтганда бу жараёнлар ҳозирча иқтисодий қийинчиликларнинг кучайишига сабаб бўлмоқда. Чунки узоқ вақт мобайнида вужудга келтирилган хўжалик алоқалари узилмоқда. Биз ҳозир муаммоларни ҳал этишнинг битта йўли бор, деб ўйлаймиз, у ҳам бўлса иқтисодий битим тузишдир, деди президент маслаҳатчиси. Айни вақтда сиёсий иттифоқ тузиш борасидаги куч-ғайратлар ҳам сусаймаслиги керак, у ихтиёрий асосда, тазйиқсиз ва зўравонликсиз тузилиши лозим.

В. Медведевнинг фикрига қараганда, истиқболда СССР ҳудудида Оврупо ҳамжамиятига ўхшаш янги тузилма пайдо бўлиши мумкин. Бироқ, ҳозир жумҳуриятлар ўртасида иқтисодий соҳадаги алоқалар Оврупо ҳамжамиятига аъзо бўлган мамлакатлар ўртасидаги алоқаларга нисбатан анча мустаҳкамроқдир. Бундай ҳолда ягона пул бирлигини, кредит-банк тизимини ҳамда ягона иқтисодий маконнинг бошқа жиҳатларини сақлаб қолиш зарурдир.

(ТАСС).

ЖУРНАЛИСТЛАР ИШ ТАШЛАДИ

Бугун покистонлик миллионлаб обуначиларнинг почта қутиларига рўзномалар ҳамда ойномаларнинг янги сонлари олиб келиб ташланмайди. Дўкончаларнинг пештахталарда ҳам вақтли матбуот нашрлари пайдо бўлмайди. Бунинг сабаби, оммавий-ахборот воситалари ходимларининг умуммиллий иш ташлашидир. Улар маъмурлардан ўз хизмат вазифаларини бажараётган вақтда хавфсизликлари таъминланишини талаб қилишмоқда. Кеча улар дўқ-пўписалар тўхтамаётганига ҳамда журналистларга нисбатан қўпол равишда жисмоний куч ишлатилишига қарши норозилик билдириш мақсадида шаҳар кўчалари ва майдонларига чиқишди.

Ўтган ҳафтада Карочи шаҳрида номаълум кишилар икки журналистга ҳужум қилгани иш ташлаш учун бевосита баҳона бўлди.

Покистонда матбуот ходимларига нисбатан зўравонлик қилинаётгани анчадан бери пишиб етилган муаммодир. «Муслим» рўзномасининг маълумотларига қараганда, мамлакатда кейинги уч йил ичида етти нафар журналист ўлдирилди. Миллатчилик ва ўнг диний гуруҳлардаги газандалар сиёсий сабабларга кўра «Жанг», «Навой-вақт», «Доон», «Фронтиер пост» рўзномаларининг таҳририятлари бўлимлари ва мухбирлар постларига неча марталаб ҳужум қилишди ва уларни ёқиб юборишди. «Ньюс лайн» ойномасининг хабар қилишича, 1988 йилдан бери оммавий ахборот воситалари ходимларига қарши 62 марта зўравонлик қилинган. Бундай ёвузликда айбдор бўлган кишиларнинг аксариятини полиция топа олмаган, ёки уларнинг баъзиларига шунчаки жазо берилган.

Н. СЕМЕНЕНКО.

БУЮК БРИТАНИЯНИНГ ҚАРОРИ

Буюк Британия ўзининг бутун тактик ядровий қурол-аслаҳалари ҳамда кичик олислик ядровий воситаларини тугатиш, шунингдек, ҳарбий-денгиз кучларнинг кемаларидан сув ости кемаларини йўқ қилиш учун мўлжалланган ядро бомбаларини йўқотиш тўғрисида қарор қабул этганлигини маълум қилди. Мазкур қарор АҚШ президенти Жорж Буш ядровий қуролсизланиш юзасидан таклиф билан чиққанидан сўнг қабул қилинди.

Айни вақтда, Т. Кингнинг кеча радио мухбири билан қилган суҳбатида айтилишича, Буюк Британия ўз ядровий имкониятларини жуда оз миқдорда сақлаб қолиш ниятидадир, унинг сўзларига қараганда, бу нарса мамлакат хавфсизлигини таъминлаш учун асос бўлади. Вазир ўз ҳукумати 1990 йилларнинг ўрталарида ҳозирги вақтда қитъалараро баллистик ракеталар жойлаштирилган ядровий «Поларис» сув ости кемаларини «Трайдэнт» сув ости кемаларига алмаштириш режаларидан воз кечиш ниятида эмасдир, деб уқтирди.

Ранг-баранг одам

ЎЗИГА ХОС ФЕСТИВАЛЬ

● АЛЕКСАНДРИЯ ҳукумати кейинги йилнинг ёзида ўзига хос фестиваль ўтказишга қарор қилди. Фестивалнинг ғайриоддийлиги шундаки, унда дунёнинг ҳар бурчидан, тўғрироғи, фақат Александр Македонский номи билан юритилувчи қишлоқ ва шаҳар, ноҳия ва музофотлардан делегатлар қатнашади. Хўш, Александр Македонский номи билан аталувчи жойлар кўпмикан? Ҳа, жуда кўп экан. Биргина АҚШнинг ўзида 14 та Александрия номли жой бор экан. Шунингдек, Канада ва Туркияда, Афғонистон ва Ироқда, Покистон ва Янги Зеландияда, Англия ва Италияда, Греция ва Руминияда, Австралия ва Ямайкада ҳам бор. Ҳатто Жанубий Қутбда жойлашган илмий текшириш станцияларидан бирининг номи ҳам Александрия, деб юритилади.

Фестиваль дастурида турли тадбирларни ўтказиш белгиланган.

ЭНГ ЭСКИ ЕР ОСТИ ЙЎЛИ

● ДУНЁДА энг эски ер ости йўли Оврупода, аниқроғи, Фарангистоннинг Тулон шаҳрида бўлиб, у 1681 йили қазилган ва ҳозирги кунгача ундан фойдаланиб келинади. Бу лаҳимнинг узунлиги 157, эни 7, баландлиги эса 8 метрдир. Қизиғи шундаки, у шу пайтгача бирор марта ҳам қайта таъмирланмаган, яъни бунга эҳтиёж сезилмаган.

XXI АСР «ОДАМИ»

● XXI АСР бошларида робот-одамларни илмий лабораторияда ишлаб чиқиш йўлга қўйилади. Миядан ташқари барча органлари сунъий тайёрланади. Бу ҳақда уругвайлик олим Даниэль Кон Аргентинада чиқадиган «Пахина-12» рўзномасида баёнот берди.

Иерусалимдаги яҳудийлар дорилфунунида илмий тадқиқот ишларини олиб бораётган химия фанлари доктори Коннинг таъкидлашича, вена ва артерия қони, суяклар ва бошқа органлар полимердан тайёрланади. Бироқ биотиббиёт ҳозирча буйрак ва миянинг сунъий тўқималарини яратишга қодир эмас. Бу муаммо XXI асрда ҳал этилса ажаб эмас.

ЭҲТИЁТ БЎЛИНГ, ВЕЛОСИПЕДЧИ!

Ҳеч бир ота-она ўз фарзандига ёмонлик раво кўрмайди, аксинча, улар эркатойларига велосипед сотиб олиб бераётганларида фақат боланинг бу совғадан қандай хурсанд бўлишларини кўз олдига келтирадилар. Йўл ҳаракати қоидасини билишадими, йўқми, бу иккинчи даражали иш.

«Шунча бола велосипедда юрибдику, менинг болам улардан камми», деган хаёлларга борадилар. Оқибатда, ўйламай туҳфа этилган шу беғараз совға боланинг тақдирини синдиришга, майиб-мажруҳ бўлиб қолишига, айрим ҳолларда эса, минг афсуски, ҳаёт билан бевақт видолашишига олиб келмоқда.

Шу йилнинг 28 август куни Фарғона вилояти Киров ноҳияси Телов қишлоғида кўнгилсиз воқеа рўй берди. 29-20 ФЕН давлат белгисига эга бўлган МАЗ автомобили шу қишлоқда яшовчи, 1984 йилда туғилган Холмат Содиқовни велосипед бошқариб бораётганида уриб юборди. Натижада, Холмат тан жароҳати олиб касалхонага жойлаштирилди.

Тошкент вилояти, Ғалаба ноҳиясидаги «БУТ-Тўйтепа-Янгийўл» автомобиль йўлининг 38-километрида 1977 йилда туғилган Елена Пласкова ва 1975 йилда туғилган Қулмуҳамедовлар миниб бораётган велосипедни машина уриб юборди. Болалар тасодиф туфайли омон қолишди. Бўлмаса...

Эътибор қилган бўлсангиз, биринчи ҳодисада вояга етмаган, йўл ҳаракати қоидалари бўйича етарли тасаввурга эга бўлмаган 7 ёшли бола кўчада велосипед ҳайдаб юрганда фалокат содир этилган бўлса, иккинчи фожиада эса, велосипедга йўловчи миндириш билан Пласкова йўл ҳаракати қоидасини бузган.

Умуман, 28 август куни жумҳуриятимиз йўлларида, велосипедчилар иштирокида 10 та йўл-транспорт ҳодисаси содир этилиб, булар натижасида 13 киши турли даражадаги тан жароҳатларини олдилар. Бу фожиалар нима сабабдан содир этилди? Лоқайдлик, мактабларда велосипедда юриш қоидаларини талаб даражасида ўргатилмаслиги...

Анвар НАЗАРОВ,
милиция капитани.

Ҳаёт қизиқ, олам кенгдир

Тушиндаги кўргазмалар залида В. А. Тропинин музей фондидан олинган картиналарнинг кўргазмаси бўлиб ўтди. Унда XVIII—XIX асрларда Россияда яшаб ижод этган чет эллик рассомларнинг 120дан ортиқ асарлари ўрин олди. Шуниси қизиқки, бу асарлар шу пайтгача ҳеч қаерда эълон қилинмаган.

СУРАТДА: номаълум рассом томонидан ишланган А. О. Смирнова—Россет портрети.

П. МАКСИМОВ суратга олган.

* * *

Тираспollик рассом Леонид Глушенко ўз қалб ҳисларини, туйғуларини тошларга, ёғочларга кўчиради. Унинг асарларида ҳасрат, кўтаринки руҳ, инсонийлик, олийжаноблик, она ерга муҳаббат каби туйғулар уйғунлашиб қолган.

СУРАТДА: Л. Глушенконинг ёғочга ўйиб ишлаган «Орзу» асари.

В. ВОНОГО ва СИМАНОВСКИЙ суратга олган.

Наим КАРИМОВ

БИЛАН ОЙ

Ҳар бир барак кунига, албатта, тинтувдан ўтади. Шунда назоратчилар қўлига нима тушса, олиб ўртага ташлайдилар. Айниқса, тахта чорпояни II қаватидан туриб улоқтирилган нарсалар чилчил бўлиб кетади. Этап вақтларида ҳам адабиёт олиб юриш ман этилган эди. (Тўғри, кейинги йилларда рухсат этилди.) Этап вақтида жуда синчиклаб тинтилади, ҳатто нина, тўғноғичлар ҳам совуқ қурол ҳисобланади. Бинобарин, дарҳол олиниб, буюм эгаси, шубҳасиз жазоланади. Қалам-қоғоз, матбуотлар тортиб олиниб, четга отиб юборилар эди... Бас, шул зикр этилган тинтувларни ҳаммасидан 3630 кун мобайнида сабр-матонат билан баъзан нон бўлса, нон ичида... китоб сақланиб, баъзан қўлга тушса, ялиниб, ёлвориб, бирор яхши нарса бериб, ...сақлаб келинди. Оч қолдик, калтак едик, хўрландик, сўкиш эшитдик, ўнлаб Навоий мухлислари бориб, назоратчи, бошлиқларга ялиндик, «Навоий»ни қайтиб олдик... Бизлар нонни азиз тутувчилардандмиз. Бинобарин, ҳамма вақт нонимиз бўлди, лекин бўлмаганда, оч қолдик, тиз чўкмадик, қийнаганларида сабабсиз ҳатто ялинмадик, мардонавор тик туриб, ўртоғимизни сақладик, сотмадик, мағрур бардош бердик... Лекин «Навоий» учун уялмадик.

Ҳурматли ўқувчи сабабини сўрар, албатта. Бесабаб ҳеч нарса бўлмайди...

Маълумки, маҳбусларни кўпчилиги урушдан қайтиб ёки қайтмай қамоққа олинган, ёш, ҳали ҳаёт нима эканини билмай, 18 ёшида аскарга бориб, ул ерда қуршовда ёки бошқа сабабли, масалан, оғир ярадор бўлиб... асирга тушган. Ул ерда роса фашистлар қўлида эзилган, хор бўлган, сўнгра Мустафо Чўқай, Вали Қаюмхон ва бошқалар томонидан (жуҳудлардан фарқ қилиб) ажратиб олинган, унда ҳам ҳаёт кўрмаган йигитлар эдилар. Бундай йигитлар учун, айниқса, азоб-уқубат ичида «Навоий»ни ўқиш, зулматдан туриб, қуёш нурини кўриш... Шимолнинг зулматлик қаттиқ қишидан бирдан 3-4 соат ичида самолётда бирданига қуёш нурини аямай тўкиб турган, ҳамма ерларда гуллар очилиб, уни анбар ҳидлари ҳар ёнга сочилиб турган, булбуллар сайраб, ариқларда зилол сувлар шарқираб оқиб турган гўзал Тошкент диёрига келиб қолгандек, ғариб кўнгиллари ўзига бир оз бўлса-да, шу зулматдан чеккага, она ватанга, ўсиб унган ўлкага ва хусусан адабиётга, унинг шу қадар пок қалблик мутафаккири Навоийга интилар эди.

Бу ёш, ғариб, эзилган, хўрланган, ҳаёт ҳақидаги маълумоти жуда саёз бўлган йигитлар 25 йил ўтиришларини эсласалар... ҳамма нарсадан, шу жумладан азиз нондан ҳам воз кечар эдилар. Худди шул вақтда улар «Навоий»дан мадад олишар, яна яшашга кўникишар, яна сабр қилишар, яна чидашар эди. Бинобарин, Ойбекни китоби шу қадар яхши ёзилганким, у инсонларни жонни, ватанни, уни одамларинигина эмас, ноёб асарлари ва Навоийдек улуғ инсонни, тилини, асарини сақлашга ундаган...

Бул зулматда ҳам асар одамларга маънавий куч-қувват, сабр-матонат, чидам... берди. Туб маъноси билан кўп қора кўзларни ўлумдан олиб қолди...»

Бу, баъзи жойлари ҳаяжондан ғализ, тушунарсиз чиққан мактубни изтиробсиз ўқиш мумкин эмас. Аммо унда тасвирланган фожиали ҳақиқат Ойбекнинг ўлмас асари бир гуруҳ ғариб маҳбуслар ҳаётини бамисоли бир қуёш бўлиб ёритгани ва уларнинг мудҳиш кунларида содиқ ҳамроҳ бўлиб қолганидан нақл қилади.

ҚУЁШ БИЛАН ОЙ

Ойбек бу романи билан ҳам ўз дилидаги гапларни айтиб тугатолмади. У умрининг сўнгги палласида яна севдиги Навоий мавзуига қайтиб, «Алишернинг ёшлиги» қиссаси ҳамда «Гули ва Навоий» достонини ёзди. Шу икки асар билан у романда мавжуд бўлмаган, аммо китобхонларни қизиқтирган шоирнинг болалиги ва муҳаббати ҳақида ҳам ўз сўзини айтиб кетди.

Адиб бисотида қолган чала асарлар орасида яна икки тугалланмаган достон диққат-эътиборни тортади. Булар «Темур» ва «Бобур» достонларидир. Агар худо адибга яна озроқ умр берганида, у мазкур асарларни тугатган бўларди. Натижада унинг бутун ижодий меҳнати сафарбар этилган мавзу — туркий халқлар тарихидаги Уйғониш даври ва Навоийнинг бу тарихий жараёндаги роли тўлароқ очилиши мумкин эди. Аммо шунга қарамай, Ойбек бутун бир авлод бажариши мумкин бўлган ишни бир ўзи амалга оширди.

Ойбек улуғ Навоий сиймосига мурожаат этар экан, ўзбек адабиётининг қуёши таратган нурни бамисоли бир ой бўлиб ўз замондошларига акс эттириб турди. Бундан ўзи ҳам мунаввар бўлди, китобхон халқи ҳам.

Арманистонлик бир китобхон адибга ёзган мактубида «Навоий»ни завқ-шавқ билан ўқигани тўғрисида сўзлаб, «Агар Сизда улуғ Навоийга хос фазилатлар бўлмаганида, асарни бу қадар қойилмақом қилиб ёзмаган бўлар эдингиз», деган. Чиндан ҳам, Ойбекда Навоий ҳазратларидан асрлар оша ўтган улуғ фазилатлар оз эмас эди. Мазкур романни, «Навоий», «Гули ва Навоий» достонларини ўқир эканмиз, бунга яна бир карра ишонч ҳосил қиламиз.

Икки улуғ сиймо турар
нур тўлиб,
Бири қуёш, бири эса ой бўлиб.
Гарчанд улар орасида беш аср
Ётса ҳамки, улуғ шоир ва
вазир
Кўрганларин бўзлаб демиш
Ойбекка,
Сир-асрорин сўзлаб демиш
Ойбекка:
«Бу дунёда улуғ зот бор халқ
деган,
Бирим икки бўлса, деган, ҳақ
деган.
Шаҳар қурган, хирмон уйган
ўртада,
Ёв келганда, қалқон бўлган
юртига.
Аммо унинг ғамин еган кимса
йўқ,
Аммо унинг ҳолин сўрган
кимса йўқ...»
Ойбек демиш: «Сиз бўлгансиз
ҳомийси,
Ҳаётига нур пуркаган доҳийси.
Ҳануз Сиздан мадад олиб
яшар у,
Гоҳ адашган, гоҳ йўл топган
башар у.
Шояд тарих сабоқларин
ёд тутса,
Душманн не, дўсти недур —
у билса..»
Икки улуғ сиймо турар нур
тўлиб,
Бири қуёш, бири тўлин ой
бўлиб.

Бизнинг мусоҳаба

Таҳририятимизга муштарийларимиздан, ҳозирги шароитда сайру саёҳат ташкилотининг иши билан қизиқувчилардан кўпдан-кўп хатлар келиб турибди. Мухбиримиз шу хатларда қўйилган масалалардан келиб чиқиб, «Спутник» халқаро ёшлар сайру саёҳат бюроси — жумҳурият сайру саёҳат фирмасидан бирининг раҳбари Ҳабибулла ЗАЙНУТДИНОВга бир неча саволлар билан мурожаат қилди.

ҲАММАСИ МАБЛАҚҚА БОҒЛИҚ

— «Спутник» йўли билан хорижга сайру саёҳатлар уюштириш давом этаяптими!

— Биз яқинда «Спутник» акционерлик жамияти этиб қайта тузилган «Спутник» марказий бюросидан марказлаштирилган ҳолда хорижий сайру саёҳат учун аввалгидек, буюртма олиб турибмиз. Хорижга саёҳат миқдори ҳам, жўғрофияси ҳам анча қисқарган. Биз бундан бир, бир ярим йил аввал жумҳуриятимизнинг 5 минггача йигит-қизини хорижий элларга сафарга юборардик. Шу йил эса бор-йўғи 14 та сайёҳлар гуруҳини юбордик. Жами 800 йигит-қиз деган гап.

Биз сайёҳлар юбораётган мамлакатлар рўйхати ҳам катта эмас. Жумладан, Ҳиндистон, МАЖ, Сурия, Греция. Бу йил Италия, Туркия, Испания, Португалия мамлакатларига биттадан сайёҳлар гуруҳини жўнатдик. Бу сафарларнинг баҳоси кескин қимматлашганидан. Агар шу йилнинг бошида Ҳиндистонга саёҳат 1000 сўмгача тўланган бўлса, ҳозир эса ҳар бир киши, алмаштириб бериладиган пулни қўшганда, 4—5 минг сўм сарфлашига тўғри келади.

— Сафарнинг бунчалик қимматлашишига сабаб нима!

— Мамлакатдаги умумий вазият. Аввал йўлга, йўлланмага имтиёзлар мавжуд эди. Ёшлар сайру саёҳатига давлат томонидан қарз бериб туриларди. Ҳозир эса сайёҳлар қўниб ўтадиган шаҳарларда хизмат кўрсатиш қимматлашган. Нарх-наво кўтарилган шароитда ҳар бир ёш хорижий мамлакатга саёҳат қилишга жазм эта олмай қолди.

Биз жумҳуриятимиз ҳукуматига ёшлар, айниқса, мактаб ўқувчилари сайру саёҳатига қарз беришни жорий этиш тўғрисидаги илтимос билан мурожаат этдик.

— Хорижий мамлакатларга йўлланмалар катта миқдорда қисқариши сизни ёшларнинг хорижга сайру саёҳат эҳтиёжини қондиришнинг бирон бир йўлини излашга мажбур этгандир!

— Хорижга йўлланмалар миқдорининг фақат қисқаришигина эмас, балки хўжалик ҳисоби шароити марказий бюродан бирор бир ёрдам беришни кутиб ўтирмай янгича ишлашга мажбур қилди. Кўпроқ ўз имкониятларимизга таянишимизга тўғри келяпти.

Тўғридан-тўғри саёҳатчиларни алмаштириш билан биринчи йил шуғулланишимиз эмас. Бундан бир йил муқаддам хориждаги энг фаол шерикларимиздан бири собиқ ОДЖнинг «Югендтурист» сайру саёҳат бюроси эди. Бу йил Сингапур, Ҳиндистон, Польша билан тўғридан-тўғри шартномалар тузиш бошланди. Афсуски, мамлакатимиз ичидаги шарт-шароит жумҳуриятимиздан саёҳатчиларни хорижга жўнатишни кўпинча орқага чўзишга олиб келяпти. Чунки бизнинг алоқаларимиз валютасиз ўзаро саёҳатчиларни алмаштириш асосига қурилган. Хориждан эса бизга саёҳатчилар келмаяпти. Шунинг учун ҳам биз ўз саёҳатчиларимизни ана шу мамлакатларга юбора олмаяпмиз.

Биз халқаро сайру саёҳат уюштиришнинг янги шаклини қўллашни бошлаяпмиз. Бу саёҳатчиларнинг алмаштириб берилган пуллари ҳисобидан борган мамлакатига валюта тўлашни йўлга қўймоқдамиз. Бунда саёҳатчиларнинг ўзларида алмаштирилган сумманинг катта миқдори қолади. Жумладан, биз бу йил Ҳиндистон ва Олмонияга сафарга чиқишни таклиф қилишимиз мумкин. Йўл харажати саёҳатчилар томонидан шўро пулида тўланади. Ҳиндистонда етти кун саёҳатда бўлиш ҳар бир сайёҳга қарийб АҚШ 140 долларига (алмаштириладиган пул миқдори АҚШ 200 долларига тенг эканлигини эслатиб ўтамиз) тўғри келади. Олмонияга 4 кунлик саёҳат 150 немис маркасини, (АҚШ 200 доллари алмаштирилганда 350 маркага тенг бўлади) ташкил этади. Олмонияга борган сайёҳлар учун қабул қиладиган фирма радио буюмлар, кийим-кечакларни белгиланган нархдан 14 фоиз арзон баҳода сотишни ташкил этади. Бу сафар ҳар бир сайёҳ учун кам деганда 3—4 минг сўмга тушади.

Бугунги мусоҳабадан фойдаланиб, «Спутник» йўли билан йўлланма олишни истовчи барча йигит-қизларга шу имкониятдан фойдаланиб қолишни таклиф қилмоқчиман. Манзилгоҳимиз: Тошкент, Пахтакор кўчаси, 5, «Ёшлар меҳмонхонаси», 2-қават, телефонлар: 41-42-11, 41-44-00. Қўнғироқ қилинг, энг яхшиси ўзингиз келганингиз маъқул. Жумҳуриятимизнинг вилоятларида яшовчи муштарийлар вилоят комсомол қўмиталарига боришлари мумкин. У ерда «Спутник»нинг бўлинмалари бор.

— Халқаро сайру саёҳат масаласи аён. Ички сайру саёҳат қандай аҳволда! Бу соҳада бирон бир янгилик борми!

— Янгилик — бу барча хизмат кўрсатиш қимматлашиши туфайли йўлланмалар баҳосининг ғоят қимматлашганидир. Иккинчи яна бир янгилик — фирмалар «Спутник» бюроси, халқаро марказлар билан шартнома асосида иш юритишларидир.

— Муштарийларимизга «Спутник»нинг сайру саёҳат марказлари тўғрисида маълумот берсангиз. Булар қандай марказлар! Улар қаерларга жойлашган!

— «Спутник»нинг 19 та сайру саёҳат маркази бор. Биз юзага келган амалиётдан келиб чиқиб ҳаммаси билан эмас, маълумлари билан шартнома тузганмиз. Жумладан, саёҳатчиларимиз Кавказда жойлашган «Золотое руно» ва Грузиядаги «Цисарткела», Бокудаги «Гянжлик», Арманистондаги «Қалдирғоч» марказларига бормайдилар. Бизда Москва яқинидаги «Жемчужина», Кострома вилоятидаги «Волгарь», Эстониядаги «Ноорус», Минскдаги «Юность», Сочидаги «Спутник», Черкасск вилоятидаги «Славутич» сайру саёҳат марказлари ҳамда ёшлар сайру саёҳат марказларига йўлланмалар бор.

Ана шу марказларда хизмат кўрсатиш баҳоси шунга ўхшаш касаба уюшмаларининг соғломлаштириш марказларига нисбатан баҳоси анча арзон. Саёҳатчилар бир хонада икки-тўрт киши 14—18 кун бирга истиқомат қилишади. Барча марказлар хушманзара, дарё, кўл, сув омбори қирғоқларига жойлашган. Марказларнинг кўпчилигида ҳавзалар, сауналар бор. Уларда спорт заллари, рақс майдонлари мавжуд бўлиб, дискотекалар, барлар, кабелли телевидение мавжуд, бадиий фильмлар намойиш қилинади, спорт мусобақалари уюштирилади. Энг муҳими эса, саёҳатчилар қизиқарли экскурсияларга чиқадилар.

Ёшларимизни ички иттифоқ ва халқаро сайру саёҳатлар маршрутларимизга таклиф этамиз.

Самарқанд кашшофлар ва ўқувчилар саройида, иқтидорли болалар учун махсус тўгараклар ташкил қилинганига анча бўлиб қолди. Бу ерда қўшиқ айтиш, рақс тушиш, сурат чизиш, компьютер ўйинлари каби 226 хил турли тўгараклар, клуб ва студиялар фаолият кўрсатмоқда. Бу эса ўз навбатида ёшларнинг ақл-заковатини ўстиришга, дунёқарашларини кенгайтиришга хизмат қилади.

Сиз кўриб турган суратларда (ўнгдан) ёғочга безак бериш тўгараги раҳбари Санобар Аннаева ва ҳавас-кор рассом Қаҳрамон Мўминов. Жилмайиб турган бу икки қизалоқ (чапда) ўйинчоқлар ясаш тўгараги қатнашчилари Юлдуз Муҳаммадиева ва Малика Алимовалар. Улар ҳамиша ўзлари ясаган ўйинчоқлар даврасида бўлишни хуш кўришади.

Р. ҒАФУРОВ суратга олган. (ЎзТАГ).

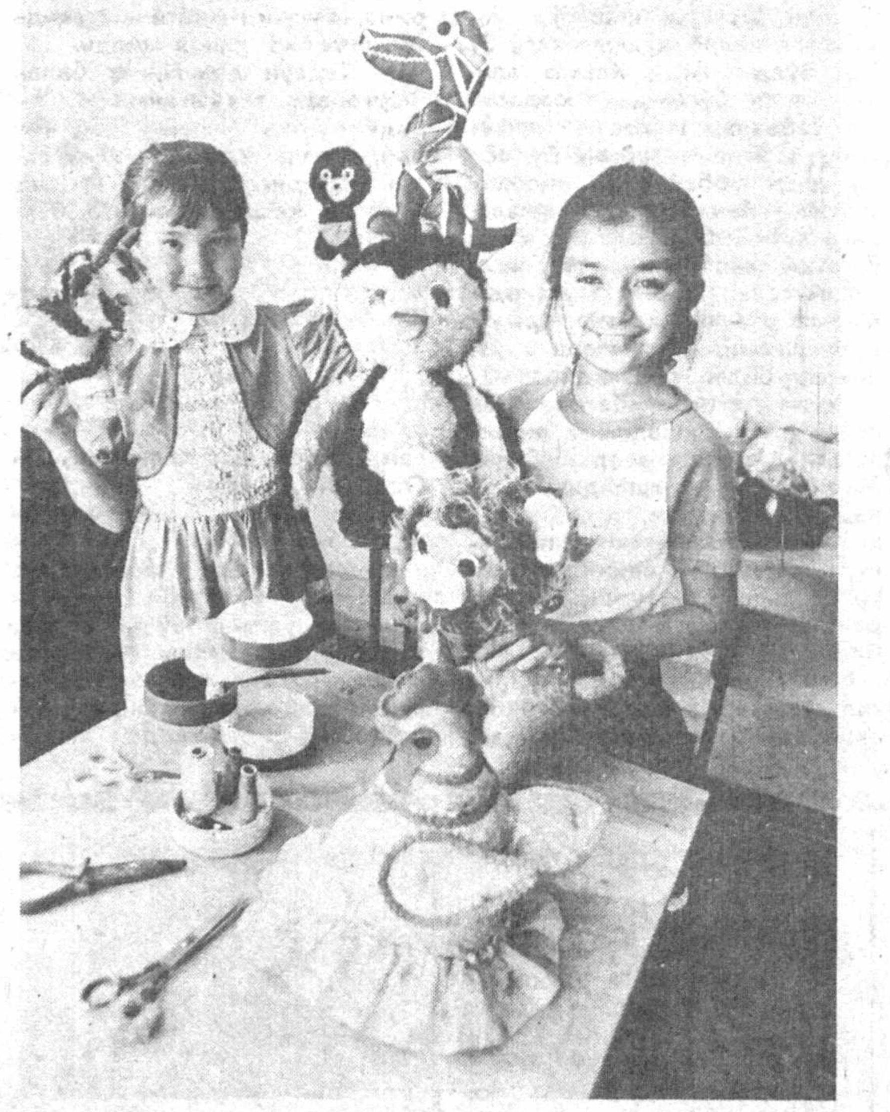

Хотира

ЎЧМАС ЧИРОҚЛАР

Яқинда ўттизинчи йилларнинг тергов ҳужжатларини варақлаётиб, «Малик Қаҳҳоров тергов иши» деган ёзувга кўзим тушди. «Иш»нинг сарғайиб, титилиб кетган ҳужжатларини варақлашга тушдим. Хаёлимда қоғозлар йиғлаётгандек. Ҳар бир варақдан қалин, тўлқинли қора сочлари орқага таралган, чўзинчоқ юзли, навқирон, лекин кўзлари ўйчан ва ғамгин йигит нигоҳ солиб турарди. У гўё «нима айбим учун бадном этишди-я!» деяётгандек эди. «Ҳамсуҳбатим»нинг унсиз ҳикояси хаёлим кўзгусида акс эта бошлади.

...1903 йил. Тошкентнинг эски шаҳар қисми. Ноябрь ойининг сўнгги кунлари. Осмонни қалин қора булутлар қоплаб олган. Бу кунларнинг энг катта ташвиши —ўтин ғами. Тор кўчалардан биридаги лойсувоқ уйда Қаҳҳор ўтинчи бир этак «жулдирвоқилари» билан истиқомат қилади. У йил бўйи эшаги тўқимига арқон ўрамини ташлаб адир кезади. Ўтин йиғиб, шаҳар бозорида пуллайди, рўзғор тебратади...

Малик акалари сафига жуда эрта кирди. Ота касби — ўтинчилик қила бошлади. Ўн иккига тўлганида тўсатдан теккан дард отасини олиб кетди. У тенгдошлари қатори кўча чангитиб тол от миниш ва ёғоч қилич ўйнатишга вақт тополмасди. Лекин ота насиҳатини ёдидан чиқармади: «Ўқи, ўқишни ташлама ўғлим, билим ол!» Малик маҳалла масжиди қошидаги эски мактабга қатнашни канда қилмади.

1920-1921 йиллар. Малик 17 ёшда. Тошкентда шўро ҳокимияти ўрнатилган. Хусусий мулк халқ фойдасига мусодара қилиниб, жамоалар ихтиёрига берилган. Атрофни кузатиб, ўз кучини чамалаб кўрган Малик энди ўтин сотиб юришни ўзига эп кўрмади. Тамаки фабрикасига ишга кирди. Бу ерда илғор ёшларнинг инқилобий ишлардаги фаолликларини кузатиб, қалби жўш урди. Комсомол сафига ўтди.

Ўттиз ёшларида Малик Қаҳҳор юксак зиёли, етук сиёсатчи, талабчан раҳбар сифатида элга танилди. Ўша йилларнинг жамият бошига солган барча ташвишлари: очлик, офатлар, курашлар мобайнида эл дарди билан яшади. Бухоро вилояти Ғиждувон ноҳиясида фирқа қўмитаси котиби вазифасида ишлади. Бу ерда бир таърифга сиғмас воқеа рўй берди. Юқори идораларда ўрнашиб олган вайсақиларнинг кўпчилиги четдан келганлар бўлиб, улар орасига «суқилиб кирган» арман дашноқлари ҳам анчагина эди. Улар «Ғиждувон» дегани арманчасига «Икки карра аҳмоқ» маъносини беради, ўзгартириш керак, деб оёқ тираб олдилар ва ноҳия номини «Акмалобод» қилиб ўзгартиришга эришдилар...

1937 йилда мамлакатни исканжага олган даҳшатли қатағон «шамоли» Ўзбекистонга ҳам қуюндек кириб келди. Иғво гирдобига тушиб қолган Акмал Икромов, Файзулла Хўжаев, Мирмуҳсин Шермуҳамедов каби ўзбек халқининг асл фарзандлари гўё ўз халқининг душманлари сифатида қамоққа олиндилар. Таниқли ва илғор шахслар устидан «ов» бошланди. Юқоридагилар билан нафақат бирга ишлаган ёки шахсан танишлар, балки уларга озгина ҳурматда бўлганлар ҳам беаёв қатағон машинаси ғилдирагига ташланди. Малик Қаҳҳор ҳам бундан истисно эмасди. Уни ишдан бўшатиб, «фош этувчи» материаллар тўплана бошланди...

Ўзининг «ватан хоини ва халқ душмани» эканлигидан бехабар бўлган Малик бўлаётган воқеаларни аввалига англашилмовчилик деб тушунди. Ишга тиклашларини сўраб мурожаат қилди. Бу борада «жиноий» ишдаги бир ҳужжат эътиборга моликдир. 1937 йил 17 октябрда жумҳурият Советлари VI фавқулодда съезди делегати Малик Қаҳҳор съезд ҳайъатига, Марказқўм котиби Усмон Юсупов номига хат ёзади: «Ҳурматли котиб! Мен нима сабабдан ишдан бўшатилганлигимни билмайман. Мана 19 кундан буён ишсиз юрибман. Билимим, тажрибам, ҳали партияга, халқимга асқотса керак деб ўйлайман. Устига... қарамоғимда беш жон бор. Уларнинг турмуши оғирлашиб қолди. Оч қолишяпти. Мени ўзларинг лозим кўрган ҳар қандай иш билан таъминласанглар, розиман. Партияга, халққа содиқлигимни исботлай олгандим шекилли! Яна бир бор синовга тайёрман». Бу ҳужжат Усмон Юсупов қўлига етиб борганми, йўқми, номаълум. Ҳар ҳолда у пинҳоний тўпланаётган ҳужжатлар орасидан жой олган...

Партиядан нажот кутган, ҳали адолатга ишончи сўнмаган Малик 1937 йил 2 ноябрь кечаси тўсатдан уйига бостириб кирган тўрт давангирдай йигитлар қаршисида таёқдай қотиб қолди. Улар уйнинг тит-питини чиқаришиб тинтув ўтказишди. Сўнгра... хотин ва болаларининг кўз ўнгида иссиқроқ кийинишга ҳам қўйишмасдан унинг қўлларини кишанлаб, олиб чиқиб кетдилар.

НКВДнинг «заҳматкаш» терговчилари Мирошниченко, Матвеев, Агабеков, Хайретдинов ва Акжигитов кабилар уни тергов хонасига олиб киришди. Шу ерда у ўз «айбнома»си билан танишади. У бу ҳужжатлардан марҳум ўтинчи отасининг «Тошкентлик катта савдогар, бой ва дин пешвоси бўлган»лигини билиб олади. Ишдан бўшатишгач, ёлчитиб қарамоғидаги бешта жонни боқишга ҳам жамғармаси етмаган ҳолда, ўзининг «порахўр миллионер» эканлигини ўқийди. Уни «Троцкийчи душман, Икромов ва Хўжаевлар билан бирга Ўзбекистонда Совет ҳокимиятини ағдариб, алоҳида буржуа давлати тузишга қаратилган миллатчилар ташкилоти тузган, Фарғонадан махсус кўчириб олиб борилганларни чегара ноҳияси — Сурхондарёда чет мамлакатлари жосуслари ёрдамида курашга тайёрлаган аксилинқилобчи...» сифатида айблашган эди!

Малик Қаҳҳор тўқилган иғволарни рад этадиган важлар келтириб, тўҳматни тўхтатишни талаб этади. Бундай қайсарлик эса... терговчиларни ғазабини қўзғатган. Уни «айбини тан олдириш» 16 кеча-кундуз давом этди. Ур-калтак, бармоқларини эзиш, тепкилаш ва бошқа минг хил усуллар ишга солинди. Лекин метин иродали Маликни синдириш осон бўлмади. У 18 ноябрь куни тайёрлаб қўйилган айбни тан олувчи ҳужжатга имзо чекмайди. Жаллодлар янги усулни қўллашга ўтдилар: зах ва совуқ хонага сув сепиб Маликни ярим яланғоч ҳолда у ерга тиқдилар. Овқат ва сув бермаслик шарти қўйилди. Ҳатто уни «ташқари»га чиқариш ман этилиб, бадбўй хонада муздек цемент устида ётишга мажбур қилишди. Ниҳоят... 2 декабрь куни камерадан судраб чиқарилган ярим жон тана «ҳамма айбларимга иқрорман. Бойнинг ўғлиман... Миллионерман, Совет ҳокимиятини ағдармоқчи эдим...» деб ёзилган ҳужжатларга имзо чекади.

У қалтирар эди. Танаси ўт бўлиб ёнарди. Зах ва совуқ ўпкасини иштан чиқарган, йўталар, қон туфларди. Ҳушсиз ётган Маликни турманинг тиббиёт бўлимига ўтказишади. Унинг аҳволи борган сари оғирлашиб борарди. Ҳарорати кўтарилиб алаҳсирайди. Гўзал Хосиятини, беозор ва умидли фарзандларини чақиради, улар билан «суҳбатлашади». Бу пайт хотини 8 яшар қизи ва 5 яшар ўғлини етаклаб турма атрофида сарсону-саргардон, йиғлаб юрганини у билмасди.

Малик қамоққа олинган кунининг эртасигаёқ унинг жигарбандлари иссиқ жойларидан бенасиб қолган, кўчага ҳайдаб чиқарилган эдилар. Хосият бир тугунчада эрининг кийимларини қўлтиқлаб олганича, юпун кетган Маликни ўйлар, кийимларини олиб унга беришларини сўраб турма туйнугига бориб зор-зор йиғлар эди. Хотини ва жигарпора гўдаклари тикан симли девор ортида падари бузрукворлари жон таслим қилаётганидан бехабар эдилар. Малик Қаҳҳор 12 декабрь куни хаёлан сўнгги бор болаларини қучганича ҳаётдан кўз юмди. У эндигина 34 ёшга тўлган эди...

Вақти келиб Малик Қаҳҳор тўла оқланди...

Термиз шаҳрида унинг номиға қўйилган кўча бор. Кенг ва равон, кечалари сокин, чароғон. Бу кўчада тонггача чироқлар ёниб туради. Бу чироқлар ноҳақ кетганлар руҳига, қолаверса, Малик Қаҳҳор руҳига атаб ёқилгандек гўё. Сервсавлат чинорлар эса шамолда виқорли тебранади. Чироқлар ёғдусидаги тебранишларда барглар шивирини эшитгандей бўласиз: «Ноҳақ кетганларни унутманг, одамлар...»

Файзулла ҚИЛИЧЕВ,
Ҳуқуқшунос, ССЖИ Ёзувчилар уюшмасининг аъзоси.

Ойнаи жаҳонда

2 ОКТЯБРЬ — ЧОРШАНБА

● I ПРОГРАММА

8.00 «Ахборот». 8.25 «Соғлом бўлай десангиз». 8.35 «Дарё ортида, олис қишлоқда...». Бадиий фильм (А. Довженко номли киностудия). 9.50 «Ёшлик» студияси саволларингизга жавоб беради.

* * *

18.00 Янгиликлар. 18.10 «Мушукча ва канарейка». Мультфильм. 18.20 «Элга хизмат: талаб ва таклиф». 18.50 «Ижодхонада». 19.30 «Ахборот» (рус тилида). 19.50 «Тилга эътибор...». 20.30 «Дирижёр ҳикоя қилади». Кўрсатувни Ўзбекистон халқ артисти З. Ҳақназаров олиб боради. 21.00 «Ахборот». 21.25 «Ҳорманг, пахтакорлар!». Кўрсатув ва концерт. 22.25 «Мустақиллик: илк одимлар». Видеофильм. 23.40 Эртанги кўрсатувлар тартиби.

● II ПРОГРАММА

10.30 «Набобат оламида». Кинопрограмма. 11.30 Чортоқ шаҳридаги 2-мактаб ўзбек тили ва адабиёти ўқитувчиси Раҳимбой Жўрабоев билан учрашув.

* * *

«ТОШКЕНТ» СТУДИЯСИ КЎРСАТАДИ

19.05 Болалар учун фильм. «Бизнинг Чукоккала». 20.00 «Пульс». Хабарлар. 20.10 «Ҳамроҳим гитара». Концерт. 20.40 «Оққушлар қишлаган жойда». Телефильм. 20.50 «Светлана Бабанина. Чорак асрдан сўнг...». 21.30 Москва. Информацион программа. 22.10 Мусиқий лавҳалар. 22.40 «Эҳтиёт бўлинг, буви». Бадиий фильм («Ленфильм»). 24.00 Футбол. Кубок эгаларининг кубоги. 1/16 финал. «Рома» (Италия) — МАСК. Италиядан олиб кўрсатилади.

● III ПРОГРАММА

18.30 «Тулки, сувсар ва бошқалар». Катталар учун мультфильм. 18.50 «Урф-одат ва анъаналар». Кинопрограмма. 20.00 «Тоғ қўшиқлари». Телефильм. 20.30 ЎзТВ хазинасидан. «Оталар сўзи — ақлнинг кўзи». 21.30 Москва. Информацион программа. 22.10 «Анна Каренина». Бадиий фильм. 2-серия (рус тилида).

● IV ПРОГРАММА (МТ—ОРБИТА-4)

7.00 «Тонг». 9.35 «Парвона кўли афсонаси». Мультфильм. 9.50 Футбол. УЕФА кубоги. 1/32 финал. «Торпедо» (Москва) — «Галле» (Германия). «Торпедо» стадионидан кўрсатилади.

* * *

15.30 ТСН. 15.45 «Сўнгги репортаж». Телевизион бадиий фильм. 1-серия(Рига киностудияси). 16.50 «Сеҳрли олма». Мультфильм. 17.10 Болалар соати (инглиз тили дарси билан). 18.10 «Сиёсий мулоқотлар». 18.55 «Ён дафтар». 19.00 ТСН. 19.15 «Планета». 20.00 «Телескоп-дайджест». Совет телевидениесининг 60 йиллигига бағишланган махсус кўрсатув. 21.30 Информацион программа. 22.10 Футбол. УЕФА кубоги. 1/32 финал. «Динамо» (Москва) — «Ваци иззо» (Венгрия). 24.00 Оддий чет эл. «Шведлар дастурхони». 1-фильм. 00.30 МТ экранида биринчи марта. «Аблаҳ». Бадиий фильм. («Озарбайжонфильм»). 02.05 «Х программаси». 03.05 «Сухово-Кобилин иши». Телевизион бадиий фильм премьераси. 1-фильм. 3-серия. 04.10 Оғир атлетика. Жаҳон чемпионати. Германиядан кўрсатилади.

БЎРСИЛДОҚ НОНЛАР

Андижон бозорида янги цех ҳузурида очилган дўкончада тандирдан эндигина узилган нонлар бозор нархидан уч баравар арзон сотилмоқда.

Бу ерда вазни 300 ва 500 грамм келадиган 27 ва 57 тийинлик нонлардан ҳар куни 3 минггача тайёрланмоқда. Бозорда эса бундай нонлар нархи 1 сўмдан бир ярим сўмгача етади. Янги цех ҳозирча бир сменада ишлаяпти. Яқин вақтда иккинчи смена ҳам иш бошлайди. Бинобарин маҳсулот ишлаб чиқариш икки баравар кўпаяди. Ҳозир карусель печь ишга тушириш учун созланяпти, печь фойдаланишга топширилгач, цех ҳар куни 10 минг донагача нон тайёрлаб беради.

Вилоят савдо бошқармасида (цех шу бошқармага қарашли) ва шаҳар озиқ-овқат савдоси идорасида нон савдосини яхшилашнинг яна бир резерви топилди. Андижонда кўпгина хусусий новвойлар билан шартнома тузилди. Ун ва ёқилғи билан таъминланаётган бу новвойлар шаҳар савдо дўконларига ҳар куни 700 тадан нон етказиб бермоқда.

(ЎзТАГ мухбири).

ДАРДГА ДАВО ТОПДИК

Одамзод яралгандан буён ўзаро меҳр, ҳурмат-эътиборда яшайди. Улар нима учун бир-бирини ҳурмат қилади, шунчалар эъзозлайди? Негаки, инсоннинг қўлидан яхшилик қилиш, эзгулик улашиш келади.

Биз нафақахўр қариямиз, саводимиз кўпам яхши эмас.

Гапнинг очиғи касалвандмиз, бош оғриғи ва йўтал тинмай азоб берарди. Дардимизга даво излаб бормаган шифохона, учрашмаган дўхтирлар қолмади ҳисоб. «Нажоткорлар» кўп, аммо нажот йўқ эди. Хайриятки, Тошкентга келиб дардимизга шифо топдик. Қайта туғилгандек бўлдик.

Ўрта Осиё темир йўлининг Назарбекдаги биринчи клиник касалхонасида меҳнат қилишаётган дўхтирлар М. Акромова, Ш. Ёқубжонов, Л. Чижова, ҳамширалар М. Одилова, Р. Дусебоева, С. Пўлатова, О. Толиповаларнинг ширин муомаласи, ўткир муолажаси туфайли ҳаётга қайтдик. Улардан бир умр миннатдормиз.

Ойимхон ШОМУРОДОВА,
Булунғур ноҳияси.
Узумхон ПЎЛАТ БОЙ қизи.
Чортоқ ноҳияси.

«ПАХТАКОР» ТУШИБ КЕТМАЙДИ

Бу учрашувдан сўнг мухлислар «Пахтакор» олий лигадан тушиб кетмайди», деган хулосага келдилар. Донецкнинг «Шахтёр» жамоаси билан бўлган ўйинни томоша қилган ҳар қандай футбол ишқибози шундай фикрни билдириши табиий эди.

Шу куни ҳамма нарса қовушди: комбинация ҳам, ҳужум ҳам, ҳимоя ҳам. Муҳими, футболчиларимиз шу пайтгача мухлислар орзу қилаётган даражада уюшқоқлик билан майдонда ҳаракат қилишди. Озгина хато учун ўзаро таънаю-таҳдид ўрнини ҳамжиҳатлик ва ғалабага бўлган эҳтирос эгаллади.

Айниқса, А. Пятницкий маҳорат кўрсатди. У бу ўйинда учта тўп киритиб, мухлисларни хушнуд этди. Яна бир тўпни меҳмонлар дарвозасига И. Шарипов йўллади. «Шахтёр» футболчилари эса қарши ҳужумлардан бирида зафар қучдилар, холос.

Шундай қилиб, «Пахтакор» ўзининг мавсумдаги энг йирик ғалабасига эришди. Ҳисоб 4:1.

Ўйингоҳдан шоду ҳуррам чиқиб бораётган мухлисларнинг баъзилари ҳисоб бундан ҳам йирик бўлиши мумкинлигини айтишди. Дарҳақиқат, Шквирин, Қосимов, Синелобовлар жуда қулай вазиятдан туриб, тўпни дарвозага йўллай олмадилар. Улар бу хатоларини 19 октябрда Москванинг «Спартак» командаси билан учрашувда тузатсалар, ажаб эмас. Кошки эди шундай бўлса!

Ҳар қалай, «Шахтёр» билан бўлиб ўтган ўйиндан сўнг шундай умидворлик пайдо бўлди.

Шу турдаги бошқа ўйинлар қуйидагича якунланди: «Металлург» — «Днепр» — 3:2, МАСК — «Локомотив» — 3:1, «Динамо» (М) — «Черноморец» — 1:1, «Помир» — «Спартак» (М) — 2:2, «Динамо» (К) — «Динамо» (Мн) — 3:1, «Арарат» — «Металлист» — 2:1.

МУСОБАҚА ЖАДВАЛИ

	Ў	Ю.	Д.	М.	Т.	О.
«Спартак» (М)	27	16	7	4	54—26	39
МАСК	27	15	9	3	51—28	39
«Динамо» (К)	27	12	9	6	41—31	33
«Торпедо»	26	11	9	6	33—18	31
«Динамо» (Мн)	27	9	10	8	28—27	28
«Черноморец»	26	6	16	4	30—24	28
«Динамо» (М)	27	10	7	10	34—37	27
«Арарат»	26	11	4	11	29—31	26
«Днепр»	26	8	10	8	25—25	26
«Шахтёр»	27	6	13	8	30—36	25
«Помир»	27	6	12	9	26—30	24
«Металлург»	27	8	7	12	22—33	23
«Пахтакор»	27	7	7	13	33—42	21
«Металлист»	27	6	9	12	26—39	21
«Спартак» (В)	26	5	8	13	28—40	18
«Локомотив»	26	5	7	14	17—40	17

Ўйиндан лавҳа. СУРАТЧИ: Муҳаммад АМИН.

Бош муҳаррир Жаббор РАЗЗОҚОВ.

Таҳрир ҳайъати: М. АБДУСАМАТОВА, А. АҲМЕДОВ (бош муҳаррир ўринбосари), К. ЖУМАНИЁЗОВ, А. ОРЗИМАТОВ, З. ОРТИҚХЎЖАЕВ, К. РАҲИМОВ, З. РИХСИЕВ, (масъул котиб), С. РУСТАМОВ, Қ. ЭШМАТОВ.

Таъсис этувчи: Ўзбекистон ЛКЁИ Марказий Қўмитаси
(УЧРЕДИТЕЛЬ ЦК ЛКСМ УЗБЕКИСТАНА)

Рўзнома 1925 йил 8 февралдан чиқа бошлаган.

БЎЛИМЛАР: ёшлар сиёсати — 32-57-93; ижодкор ёшлар — 32-55-96; иқтисодиёт ва экология — 32-58-47; фан ва халқ таълими — 32-58-48; тарих ва маданий мерос — 32-58-47; спорт ва ватанпарварлик — 32-55-81; хатлар ва оммавий ишлар — 32-56-57; аҳлоқ ва ахборот — 32-57-52; қабулхона — 32-56-58.

Манзилгоҳимиз: 700083. Тошкент, Ленинград кўчаси, 32-уй.
Индекс: 64607.
380.000 нусхада чоп этилади.

Қўлёзмалар ҳамда суратлар муаллифларга қайтарилмайди ва таҳлил этилмайди.

Рўзномамиз ҳафтанинг сешанба, чоршанба, жума, шанба кунлари чиқади.

Яна рўзномада кўришгунча!

Ўзбекистон КП МҚ нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Чоп этиш вақти соат 20.00 га белгиланган. Чоп этиш учун соат 21.00 да имзо чекилди. Буюртма № 5991. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12